

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

IVA RADULOVIĆ

POSTPENALNA OBRAVNAVA V ŠPANJI
DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA
SOCIALNA PEDAGOGIKA

IVA RADULOVIĆ

Mentorica: izr. prof. dr. DARJA ZORC MAVER

POSTPENALNA OBRAVNAVA V ŠPANJI

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2013

ZAHVALA

Najprej se najlepše se zahvaljujem moji mentorici izr. prof. dr. Darji Zorc Maver, ki me je strokovno usmerjala, me vztrajno podpirala pri pisanju diplomskega dela in izkazala veliko zanimanja za napredek raziskave. Izjemno se ji zahvaljujem za njeno dostopnost, njene profesionalne in praktične napotke ter asistenco.

Posebna zahvala gre tudi mojima staršema in sestri, ki so me v vsakem trenutku več kot stodontno podpirali. Zahvaljujem se jim za vso njihovo naklonjenost, ljubezen in potrpežljivost. Brez njihovega maksimalnega zaupanja vame in moj uspeh bi bilo pisanje tega diplomskega dela precej oteženo, naporno in samotno.

Iskreno se zahvaljujem tudi vprašancu, vključenemu v raziskavo, saj je komuniciranje z njim bilo poučno in prijetno, poleg tega pa je bil zelo dostopen, iskren in enostaven. Prav tako bi se rada zahvalila tudi drugim osebam iz Španije, ki so mi pomagale vzpostaviti kontakt z vprašancem in mi tako omogočile izdelavo empiričnega dela diplomskega dela.

Rada bi se zahvalila tudi prijateljem, ki so bili ob meni v času pisanja diplomske naloge; prijatelji iz Slovenije so mi bili predvsem v moralno, profesionalno in osebno podporo, špansko govoreči prijatelji pa so me usmerjali pri razumevanju jezika in tako zmanjšali možnosti napak zaradi jezikovnih preprek v raziskavi.

Najlepša hvala vsem!

POVZETEK

Postpenalna obravnava bi bila potrebna po vsem svetu, saj se življenje v zaporu povsod zelo razlikuje od življenja na prostosti. V diplomskem delu me je zanimala obravnava obsojencev in nekdanjih obsojencev v Španiji, saj sem eno leto živela v Madridu in se tudi teoretično ter praktično srečala z zaporniškimi svetom. Teorija in praksa postpenalne pomoči v Španiji se delno razlikujeta, ugotovila pa sem tudi, da se včasih prav tako skladata. Postpenalno obravnavo bi poimenovala kot obravnavo, pomoč zapornikom in nekdanjim zapornikom na področju bivanja, zaposlitve, financ, zdravstva in morebitne odvisnosti, družinskih in prijateljskih stikov, pravnega zastopništva ter na psihološkem in katerem koli drugem področju, če bi posameznik pomoč potreboval. Mislim, da se postpenalna obravnava mora začeti že v zaporu in nadaljevati tudi po izpustu na prostost. Gre za to, da se posameznikovo življenje z vstopom v zapor in izpustom iz njega popolnoma spremeni; ob vstopu v zapor se mora prilagajati zavodu, v katerem preživlja zaporno kazen, hkrati pa se mora privajati tudi na življenje po zaporu, ki verjetno ne bo več enako, kot je bilo prej. To prilagajanje dvema popolnoma različnima realnostma je zahtevna naloga. Ko je obsojenec izpuščen, pravimo, da se mora reintegrirati v družbo, kar pomeni, da se mora vanjo vključiti na različnih nivojih. Ta proces ocenjujem kot zelo zahteven, saj nekdanji obsojenec nosi stigmo, katere se veliko ljudi boji in je ne želi v svoji bližini. To so obenem vzroki za probleme zaposlitve ter iz njih izhajajočo bivanjsko in finančno problematiko. Omenjeni problemi med državami variirajo, vendar menim, da so povsod vsaj delno prisotni.

Osnovni namen diplomskega dela je prikazati, kako poteka postpenalna obravnava v Španiji pred izpustom iz zapora in po njem. Poleg teoretičnega dela, kjer je predstavljena pomoč obsojencem in nekdanjim obsojencem v Španiji, sem v svoje delo vključila tudi empirični del, v katerem sta postpenalna obravnava in njeno doživljanje prikazana z gledišča uporabnika postpenalne pomoči v Španiji.

Mislim, da ima socialna pedagogika veliko opraviti s postpenalno pomočjo, ne glede na to, o kateri državi govorimo. Naša stroka je namreč specializirana za ljudi na družbenem obrobju, kjer se obsojenci in nekdanji obsojenci brez dvoma znajdejo. Pomembno pri socialnopedagoški obravnavi teh ljudi je predvsem izhajanje iz potreb uporabnikov z namenom, da bi pomoč bila čim bolj učinkovita. To pomeni, da bi se zaporniki in nekdanji zaporniki čim prej umaknili z obrobja v samo osrčje družbe. Za to pa so potrebni posameznikova volja in iniciativa, zavzetost in resnično zanimanje ter usposobljenost strokovnih delavcev za pomoč ter odprtost in naklonjenost družbe.

KLJUČNE BESEDE: postpenalna obravnava v Španiji, obsojenci in nekdanji obsojenci, problemi po izpustu iz zapora, interdisciplinarna pomoč, reintegracija, doživljanje postpenalne pomoči, stigma.

ABSTRACT

Post penal treatment should be used throughout the whole world, because life in prison entirely differs from life in freedom. In my thesis, my interest was the treatment of convicts and former convicts in Spain, since I lived in Madrid for a year, where I, theoretically, as well as practically, encountered the world of imprisonment. The theory and the practice of post penal assistance in Spain partially differ, but, as I found out, sometimes also coincide. I would describe the post penal treatment as a treatment, help for the prisoners and former prisoners in the fields of habituation, employment, finances, health care and possible addiction, the contact with family and friends, legal representation and psychological assistance, as well as any other scope of assistance needed. I believe that post penal treatment should already begin during imprisonment, and continue upon release. It is a fact, that the life of an individual thoroughly changes with the entry and the release from prison; for one, with the entry, one has to adapt to the institution, in which the imprisonment is served, while simultaneously preparing for life after the imprisonment, which will probably not continue as it was before. This adaptation to two entirely different realities is a challenging task. Once a convict is set free, he has to reintegrate into society, which means that he has to integrate on different levels. I would describe this process as very challenging, because a former convict is stigmatized as someone whom people fear and therefore refuse to keep in their vicinity. This is where mostly problems with employment, existential and financial problems derive from. These problems are reflected differently in every country, but I believe they are at least partly present everywhere.

The primary purpose of my thesis is to display the practice of post penal treatment in Spain before and after the release from prison. In addition to the theoretical part, where the assistance to convicts and former convicts is presented, I also included an empirical part in my work, which shows the post penal treatment and the experience of a user of post penal assistance.

I believe, that social pedagogy has a lot to do with post penal assistance, no matter what country discussed, because our profession is specialized for people in the social periphery, where convicts and former convicts undoubtedly find themselves. With the socially pedagogical treatment of these people, it is crucial to start with the needs of users, in order to provide the most effective assistance. This means that convicts and former convicts would retreat from the social periphery right into the heart of society as fast as possible. For this, however, the will and initiative, commitment and true interest of an individual, as well as the training of professional workers for help and the affection of society, are needed.

KEYWORDS: post penal treatment in Spain, convicts and former convicts, problems after the release from prison, interdisciplinary help, reintegration, experience of post penal assistance, stigmatization.

KAZALO

KAZALO.....	8
UVOD.....	9
I TEORETIČNI DEL.....	11
1. POSTPENALNA OBRAVNAVA.....	11
1.1. Definicija.....	11
1.2. Poskus resocializacije v zaporu kot začetek postpenalne obravnave.....	12
2. ZAKONI V ŠPANSKI ZAKONODAJI, KI SO RELEVANTNI ZA POSTPENALNO OBRAVNAVO.....	12
2.1. Španska ustava (Constitución Española), 1978.....	12
2.2. Splošni sistemski zaporniški zakonik (Ley Orgánica General Penitenciaria), 1979.....	13
2.3. Zaporniški pravilnik (Reglamento Penitenciario), 1986.....	14
3. POSTPENALNA OBRAVNAVA V ŠPANJI.....	15
3.1. Zaporniški sistem v Španji.....	15
3.2. Pomoč med in po prestajanju kazni.....	16
3.3. Realnost postpenalne pomoči v Španji.....	18
3.4. Predlagane rešitve.....	19
4. PRIMER POSTPENALNE POMOČI V ŠPANJI: ORGANIZACIJA APROMAR.....	20
4.1. Predstavitev organizacije Apromar.....	20
4.2. Uporabniki.....	21
4.3. Intervencijske strategije.....	22
II EMPIRIČNI DEL.....	25
1. OPREDELITEV PROBLEMA IN CILJ RAZISKOVANJA.....	25
2. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	25
3. METODOLOGIJA.....	26
3.1. Osnova raziskovalna metoda.....	26
3.2. Opis izbora raziskovalne osebe.....	26
3.3. Raziskovalni instrumenti.....	28
3.4. Postopek raziskovanja in zbiranja podatkov.....	29
3.5. Postopki obdelave zbranih podatkov.....	30
4. KODIRANJE IN INTERPRETACIJA REZULTATOV.....	31
4.1. Postopek kodiranja vprašalnika.....	31
4.2. Interpretacija.....	31
III SKLEPNE MISLI.....	38
IV VIRI IN LITERATURA.....	41
V PRILOGE.....	43
Priloga 1: KODIRANJE VPRAŠALNIKA.....	43
Priloga 2: ORIGINALNO IZPOLNjen VPRAŠALNIK V ŠPANSČINI.....	54

UVOD

»Z eno besedo je [namen pogojnega izpusta] vodenje. In podpora. Je prepričevanje, da ne ponoviš kaznivega dejanja. Moj svetovalec za pogojne izpuste hodi po tanki liniji med prijateljstvom in profesionalnostjo. In pomagal mi je bolj, kot bi mu kadar koli lahko povedal /.../. Tako da tega [pogojnega izpusta] ne vidim kot verige okrog mojega vratu. Je nekaj, kar resnično cenim.« (Moški, 62) (Appleton, 2010, str. 108)

»No, to [pogojni izpust] te hoče nadzorovati, se prepričati, da dobro funkcioniraš, a hkrati je tukaj tudi zaradi javnosti, za njeno varnost, tako, da so oni dobro, veš.« (Moški, 42) (Appleton, prav tam, str. 109)

V štirih letih študija socialne pedagogike sem se ves čas bolj ali manj intenzivno zanimala za vse in vsakogar v povezavi z zapori, sem tudi prostovoljka na področju zaporov. Eno leto svojega študija, ki je zame bilo hkrati najboljše, najintenzivnejše in najbolj pestro leto mojega življenja, sem preživela v Španiji. Državi, ki je name naredila zelo močan vtis in s katero sem še danes posredno ali neposredno v stikih. Ti dve dejstvi sta dva glavna razloga, da sem se odločila za raziskovanje postpenalne obravnave v Španiji. Še en razlog za izbor moje teme je ta, da sem se tudi v Španiji srečala z zaprtimi osebami, kar me je še dodatno spodbudilo, da raziščem, kakšno realnost živijo obsojenci v Španiji in kakšna prihodnost jih čaka.

Na začetku bi rada opozorila na žalostno dejstvo, da je Španija država, ki se trenutno spopada z največjo brezposelnostjo v Evropi. Mislim, da to stanje vsekakor na splošno vzbuja strah, nezadovoljstvo in obup ter neuspešno spoprijemanje s težavami. Opisana situacija nekdanjim obsojencem v Španiji še dodatno otežuje reintegracijo. V nadaljevanju diplomskega dela pa tega dejstva nisem posebej poudarjala, saj se v samo problematiko brezposelnosti v Španiji nisem spuščala tako zelo podrobno.

V teoretičnem delu diplomskega dela najprej na splošno predstavim postpenalno obravnavo, kjer izhajam iz slovenske, angleške in španske literature. Tukaj se podam tudi v probleme postpenalne obravnave. Nato obravnavam zakone v španski zakonodaji, ki se mi zdijo pomembni za razumevanje postpenalne obravnave. Potem preidem na postpenalno obravnavo v Španiji, kjer najprej na kratko predstavim španski zaporniški sistem, saj se mi

zdi, da brez tega postpenalne pomoči ni mogoče razumeti. V nadaljevanju medsebojno primerjam različne teorije omenjene pomoči, na podlagi študija objav različnih španskih strokovnjakov predstavim zaznane probleme in predstavljene rešitve. V zadnjem delu teoretičnega dela predstavim špansko organizacijo Apromar, ki se ukvarja z obravnavo obsojencev in nekdanjih obsojencev. Prikažem tudi intervencije, ki jih ta organizacija izvaja.

V empiričnem delu najprej opredelim problem raziskave in cilj raziskovanja. Po tem na kratko predstavim raziskovalna vprašanja. Nato opisujem metodologijo – raziskovalno metodo, izbor raziskovalne osebe, raziskovalne instrumente, postopek raziskovanja in zbiranja podatkov, postopek obdelave podatkov, kodiranje in interpretacijo. V empiričnem delu poskušam praktično prikazati postpenalno obravnavo, zanima me, kaj o njej pravi uporabnik te pomoči, pri čemer sem usmerjena predvsem na njeno subjektivno dožemanje.

Pisanje diplomskega dela mi je bilo v velik izziv, saj me izbrana tema zelo zanima. Drugi vidik izziva je bil tudi jezik, saj je bilo veliko literature v španščini, zaradi česar sem porabila nekoliko več časa za prevajanje in pisanje, a sem se tudi veliko novega naučila.

I TEORETIČNI DEL

1. POSTPENALNA OBRAVNAVA

1.1. Definicija

Postpenalna obravnava je namenjena polnoletnim osebam, ki so prestale ali prestajajo zaporno kazen. V tem okviru se nudijo različne oblike pomoči: resocializacija in vključitev v normalno življenje ter delo; svetovanje in informiranje; pomoč družinam obsojencev in nekdanjih obsojencev; finančna pomoč (Center za socialno delo Ljubljana Šiška, b.d.).

Postpenalna obravnava je po mojem mnenju zelo povezana s pojmom ponovne umestitve, *resettlement*, ki je v Angliji (po UK Association of Chief Officers of Probation) definiran kot »sistematičen in na evidencah utemeljen proces izvrševanja dejavnosti z obsojencem in nekdanjim obsojencem, na način, da je skupnost bolje zaščitena in da se prepreči ponovitev kaznivega dejanja. Ta proces obsega skupek dela z zaporniki, njihovimi družinami in pomembnimi drugimi v sodelovanju s pravnimi in prostovoljnimi organizacijami« (Morgan in Owers, 2001, str. 12, v Immarigeon, LeBel in Maruna, 2004, str. 5). Na tem mestu omenjeni angleški avtorji navajajo tudi druge termine, ki se uporabljajo za takšno vrsto asistence: poprava – *corrections*, obravnava – *treatment*, rehabilitacija – *rehabilitation*. Natalija Janeš (2012) je opredelila rehabilitacijo kot ponovno pridobitev pravic, ki so bile zaradi kazni nekomu odvzete.

Immarigeon, LeBel in Maruna (2004) pravijo, da je ponovna vključitev v družbo dolgotrajen proces, ki se začne že pred izpustom iz zaporu in traja še dolgo po njem. Tudi Govednik Krasko (2012b) meni, da se postpenalna obravnava, torej pomoč obsojencu pri vključevanju v družbo, začne že v zaporu in nadaljuje po izpustu.

Velikokrat sta na področju postpenalne obravnave potrebni pravosodna in nepravosodna socialnopedagoška pomoč.

Pravosodna pomoč je vrsta socialnopedagoške intervencije, ki je neposredno povezana s kazenskim postopkom. Pri tem gre za izogibanje pravosodnim postopkom in sankcijam z odvzemom prostosti oziroma za njihovo skrajšanje (Lange, 1993).

Nepravosodna pomoč so ukrepi za izboljšanje življenjskih razmer, na primer na področju eksistenčne preskrbe: zagotovitev stanovanja in oskrbe v (delno) stacionarnih ustanovah, kot so domovi, stanovanjske skupnosti itd.; na področju izobraževanja in dela: skrb za šolanje in poklic,

integracijo, možnosti za delo in zaposlitev; na področju svetovanja, terapije: ambulantna pomoč za zagotovitev prihodka in stanovanja, pomoč pri zasvojenosti in psihosocialnih problemih (Lange, prav tam).

»Pravosodna in nepravosodna pomoč morata biti usklajeni tako, da nastane enotna mreža organizirane pomoči.« (Lange, prav tam, str. 91)

1.2. Poskus resocializacije v zaporu kot začetek postpenalne obravnave

Nekateri avtorji (Immarigeon, LeBel in Maruna, 2004; Govednik Krasko, 2012b) torej menijo, da se postpenalna obravnava začne že v zavodu za prestajanje kazni zopora (ZPKZ), v katerem naj bi obstajale različne oblike resocializacije.

Ena izmed takšnih oblik resocializacije je delo, a se zaporniške alternativne oblike dela načeloma izvajajo le znotraj zavodov (Govednik Krasko, 2012a). Mislim, da je to problem, saj se obsojenec še vedno giblje v istem okolju, torej zaporu, in tako nima stika z zunanjim svetom. Bushway (2003, v Alcaide Lozano idr., 2010) pa meni, da delo v zaporu lahko prispeva k rehabilitaciji. Avtor nadaljuje, da ima delo izobraževalno funkcijo, saj je pridobivanje navad ključno tudi za pridobivanje vrednot, ki so povezane z resocializacijo.

Druga oblika resocializacije zaprtih oseb je izobraževanje, tukaj je predvsem mišljeno zaključevanje začetnega šolanja. Vsekakor pa resocializacija ni lahka, saj veliko zapornikov prihaja iz nefunkcionalnih, asocialnih okolij. Zato je naloga zaposlenih v zaporih, da poznajo življenje posameznika in v skladu s tem tudi načrtujejo ter prilagajajo strokovni program. Resocializacija oseb je lahko uspešna s humanim pristopom in trudom (Govednik Krasko, 2012a).

2. ZAKONI V ŠPANSKI ZAKONODAJI, KI SO RELEVANTNI ZA POSTPENALNO OBRAVNAVO

V španski zakonodaji so za postpenalno obravnavo pomembni trije zakoni, in sicer: Španska ustava, 1978 (Constitución Española), Splošni sistemski zaporniški zakonik, 1979 (Ley Orgánica General Penitenciaria) in Zaporniški pravilnik, 1986 (Reglamento Penitenciario).

Za strokovnjaka, ki ponuja kakršno koli obliko pomoči obsojencem in nekdanjim obsojencem, je izredno pomembno, da je s temi zakoni seznanjen. Španska zakonodaja namreč omogoča intervencije, saj je v teoriji zelo odprta (F. Gil Cantero, osebna komunikacija, oktober 2011).

2.1. Španska ustava (Constitución Española), 1978

Najvišji pravni akt španske zakonodaje je španska ustava, izdana leta 1978. V nadaljevanju povzemam nekatere njene za postpenalno obravnavo pomembne člene (vir: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html):

- Člen 1: Španija je v osnovi socialna in demokratična pravna država, ki ima za svoje vrhunske pravne vrednote svobodo, pravičnost, enakost in politični pluralizem.

Ta člen dojemam kot pomembnega, ker nas opomni, da so v Španiji vsi ljudje enaki in svobodni.

- Člen 14: Španci so enaki pred zakonom, nihče ne sme biti deležen kakršne koli diskriminacije na podlagi rojstva, rase, spola, vere, prepričanja ali katere koli druge osebne ali socialne okoliščine.

Ta člen pove, da družba ali posameznik ne sme nikogar diskriminirati; torej nekdanji obsojenci ne smejo biti diskriminirani zato, ker so bili zaprti.

- Člen 35.1: Vsi Španci imajo dolžnost in pravico do dela, proste izbire poklica ali obrti, do napredovanja z delom in zadostnih dohodkov, da zadovoljijo svoje potrebe in interese svoje družine, vendar v nobenem primeru ne smejo biti diskriminirani na podlagi spola.

Omenjeni člen je pomemben, saj se v praksi velikokrat izkaže, da imajo nekdanji obsojenci po izpustu iz zavora velike težave pri iskanju zaposlitve. To povzroči težave ne samo na finančnem področju, pač pa tudi na socialnem, saj imajo omejene možnosti za družabno življenje (Brinc, 2007, v Lukman, 2010).

2.2. Splošni sistemski zaporniški zakonik (Ley Orgánica General Penitenciaria), 1979

S splošnim sistemskim zaporniškim zakonikom, izdanim leta 1979, se je iskala zakonska skladnost, saj mora dober zaporniški zakonik povezovati izobraževalne, prevzgojne, procesne in kazenske pravice (F. Gil Cantero, osebna komunikacija, oktober 2011).

Povzemam 73. in 74. člen IV Poglavlja (O postpenalni asistenci) Splošnega sistemskega zaporniškega zakonika, saj se mi zdita pomembna za razumevanje postpenalne obravnave v Španiji (vir: http://noticias.juridicas.com/base_datos/ Penal/lo1-1979.html).

- Člen 73.1.: Obsojenci, ki so odslužili zaporno kazen ali bili na kakšen drug način izpuščeni iz zavora, morajo biti v celoti ponovno integrirani pri uveljavljanju svojih državljanskih pravic.

V tem delu zakona jasno piše, da bi družba morala sprejeti in ponovno vključiti nekdanje zapornike medse.

- Člen 73.2.: Predhodna dejanja ne smejo pod nobenim pogojem biti motiv socialne ali zakonske

diskriminacije.

Ta stavek se mi zdi pomemben, ker, podobno kot prejšnji, govori o tem, da mora biti nekdanjim obsojencem omogočeno pravično življenje v družbi. Da je bil nekdo zaprt, ne sme biti vzrok za kakršno koli diskriminacijo.

◦ Člen 74: Ministrstvo za pravosodje bo /.../ zagotavljalo zapornikom, pogojno in dokončno izpuščenim obsojencem ter njihovim družinam potrebno socialno pomoč.

V omenjenem stavku je napisano, da bi država morala poskrbeti za obsojence, nekdanje obsojence in njihove družine. Ta člen je bilo treba posebej poudariti, ker bomo v nadaljevanju videli, da v praksi velikokrat ni tako.

2.3. Zaporniški pravilnik (Reglamento Penitenciario), 1986

Zaporniški pravilnik temelji na tem, da se v zaporu morajo razviti kapacitete za socialno integracijo. Ta akt je za postpenalno obravnavo pomemben zato, ker je njegov največji poudarek na rednih izhodih, kar pa omogoča obsojencu hitrejši stik z zunanjim svetom. Čeprav so izhodi ugodna izobraževalna metoda, pa je ta v praksi zelo malo uporabljana. Nov vidik Zaporniškega pravilnika je ta, da se zapornika navaja kot osebo s pravicami, ki ni izključena iz družbe. Pravilnik poudarja, da mora življenje v zaporu upoštevati življenje na prostosti (F. Gil Cantero, osebna komunikacija, november 2011).

V nadaljevanju poglavja navajam najpomembnejše člene za postpenalno obravnavo v tem pravem aktu (vir: http://noticias.juridicas.com/base_datos/ Penal/rd190-1996.html):

◦ Člen 2: Zaporniška dejavnost ima za svoj glavni cilj rehabilitacijo in družbeno reintegracijo tistih, ki jim je bila odvzeta prostost, prav tako pa tudi skrb za dobro počutje pripornikov in zapornikov ter socialno pomoč zapornikom, nekdanjim obsojencem in njihovim družinam.

V tem členu je zelo nazorno napisano, da zapori morajo biti usmerjeni v rehabilitacijo in reintegracijo zapornikov in da je treba z zaporniki ravnati spoštljivo. Raziskovanje postpenalne obravnave v Španiji me je napeljalo na mišljenje, da je ta zakon včasih kršen, k čemur se bom vrnila še pozneje.

◦ Člen 30.1.: Ob izpustitvi aretiranih, priprtih in zaprtih oseb se izda in izroči akreditacija o času v zaporu in, če obsojenec tako želi ali to potrebuje, tudi o zdravstvenem stanju ter terapevtski obravnavi. Iz teh medicinskih dokumentov ne sme biti razvidno, da so bili izdani v zaporu.

Ta člen sem izpostavila zato, ker se mi zdi pomembno, da iz poročil o posamezniku ne sme biti mogoče razbrati, kje so bila izdana. Mislim, da bi poročilo iz zapora lahko povzročilo

diskriminacijo.

◦ Člen 30.2.: Če zapornik nima finančnih sredstev, mora uprava zapora zagotoviti vse potrebno, da obsojenec pridobi bivališče in prav tako poskrbi za začetne stroške.

Ta člen poudarja dolžnost zapora ob izpustitvi posameznika, da poskrbi, da obsojenec ne ostane na cesti, ko zapusti zaporniške zidove.

3. POSTPENALNA OBRAVNAVA V ŠPANJI

3.1. Zaporniški sistem v Španiji

Za razumevanje postpenalne obravnave v Španiji je treba nujno vsaj na kratko omeniti osnove španskega zaporniškega sistema.

Vsak španski zapor je razdeljen na oddelke: zaprti oddelek (*régimen cerrado*), ki ga v Španiji imenujejo tudi *primer grado*, polodprti oddelek (*régimen ordinario*), ki ga poznajo tudi pod imenom *segundo grado*, in odprti oddelek (*régimen abierto*), ki se imenuje tudi *tercer grado* (F. Gil Cantero, osebna komunikacija, november 2011).

Posamezni oddelek določa režim nadzora in varnostnih ukrepov. Pri odločanju, v katerem oddelku bo prebival obsojenec, se upoštevajo njegova osebnost, njegova kriminalna, družinska in socialna zgodovina, dolžina kazni ter morebitne druge potrebne okoliščine. (*La prisión paso a paso*, b.d.).

Oddelke strokovno osebje zapora pregleda približno vsakih šest mesecev. Takrat se lahko odloči za morebitno premestitev obsojenca v drug oddelek (*Estructura de las cárceles*, b.d.).

Če posameznik ni v zaprtem oddelku, če je prestal vsaj četrtino izrečene kazni in če je njegovo obnašanje ocenjeno kot primerno, lahko dobi možnost izhodov, o čemer odloča strokovno osebje zapora. En izhod lahko traja največ sedem dni. V obdobju enega leta je lahko posameznik na prostosti največ šestintrideset dni, če prebiva v polodprtem oddelku. Če prebiva v odprtem oddelku, je lahko na prostosti največ osemintrideset dni v letu (*La prisión paso a paso*, b.d.).

Smiselno je omeniti še, da v španskih zaporih obstajajo moduli spoštovanja (»Módulos de Respeto«). To je popolnoma ločena enota znotraj zapora, ki je bila prvič uvedena leta 2001 v zaporu Mansilla de las Mulas v Leónu (*Centro Penitenciario de Mansilla de las Mulas, León*). Cilj modula

spoštovanja je doseči prijetno klimo v zaporu in maksimalno spoštovanje med zaporniki, ki bivajo v tem modulu. Zapornik v tej enoti norm ne sprejema kot nekaj, kar mu je od zunaj vsiljeno, ampak jih sprejme kot svoje (Estructura de las cárceles, b.d.).

Pomembno je poudariti, da je modul spoštovanja enota, ki ima ničelno toleranco do uporabe drog (F. Gil Cantero, osebna komunikacija, december 2011).

Norme so jasno določene in v primeru kršitve, je obsojenec poslan nazaj v enega izmed treh oddelkov. Da bi posameznik lahko vstopil v ta modul, mora podpisati pogodbo, s katero se obveže, da bo spoštoval norme bivanja in skupinske discipline, da bo obiskoval program odvajanja od odvisnosti in izobraževanja, da se bo dobro razumel z ostalimi zaporniki v tem modulu, da bo ravnal v skladu z določili pristojnih organov, skrbel za osebno higieno in čistočo prostorov ter podobno. Vsak zapor ima svojo lastno pogodbo, v kateri so naštetih vstopni pogoji in pogoji bivanja v modulu spoštovanja (Módulo de respeto, b.d.).

Mislím, da je za špansko postpenalno obravnavo zgoraj opisani modul zelo pomemben, saj se po mojem mnenju približa stanovanjem za zapornike in nekdanje zapornike – načinu postpenalne obravnave, ki je opisan v 4. poglavju.

3.2. Pomoč med in po prestajanju kazni

Travis (2005, v Alcaide Lozano idr., 2010) meni, da se nekdanji zaporniki srečujejo z brezposelnostjo, s težavami obnovitve socialnih stikov in tudi s problemi bivanja in zdravja. Pravi, da bi zdravstvene ustanove morale nastopiti v trenutku, ko je obsojenec izpuščen iz zapora, saj je zdravje zapornikov šibko. Ne glede na vse, pa bi po njegovem mnenju najprej moralo biti poskrbljeno za bivanje. To se mu zdi pomembno, ker se veliko obsojencev po izpustitvi vrne k svojim družinam. To je lahko problematično iz dveh razlogov:

- ker so družinska razmerja velikokrat zelo kompleksna in se po vrnitvi iz zapora lahko še poslabšajo,
- ker so prav družine velikokrat žrtve.

V zvezi z družinskimi razmerji Alcaide Lozano idr. (2010) pravijo, da so pri reintegraciji nekdanjega zapornika najpomembnejše tiste vezi, ki so osebi najbližje, to pa so navadno družina in prijatelji, saj ravno ti tvorijo socialni kapital izpuščenega posameznika. Po njihovem mnenju so prijatelji in družina tisti, ki lahko tej osebi nudijo naklonjenost. Na posameznika prav tako vpliva odsotnost teh vezi. Tudi Bueno Arus (1988) meni, da lahko družine pripomorejo k pomoči

nekdanjim zapornikom tako, da zadovoljijo njihove materialne in moralne potrebe. Po njegovem mnenju je družina zelo pomembna pri mladih obsojencih, saj jim lahko omogočajo redno prehranjevanje, bivanje in izobrazbo.

Nekateri drugi avtorji (Rojo Jiménez in Román Ortega, 2008) zagovarjajo stališče, da je pot do uspešne vključitve v družbo zaposlitev, saj naj bi ta posamezniku omogočila dostop do osnovnih človekovih pravic, na primer zdravja, bivanja, izobrazbe ali dostojne socialne varnosti. Po njunem mnenju mora pomoč nekdanjim zapornikom pri vključevanju tako na socialnem kot na delovnem področju vsebovati naslednje (vir: fundacija Tomillo):

- svetovanje: predhodne informacije, intervjuji, diagnoza;
- individualiziran načrt dela: določitev sporazumov;
- pripomočke intervencij:
 1. sprejem, informacije in socialno-zaposlitveno usmerjanje,
 2. razvoj osebnostnih vidikov,
 3. profesionalno in delovno izobraževanje,
 4. aktivno iskanje zaposlitve,
 5. posredovanje med ustanovami in uporabniki,
 6. spremljanje in pomoč za samostojno iskanje službe,
- zaključek in vrednotenje: evalvacija znanja, spremembe obnašanja in vloge strokovnjaka pri doseganju teh sprememb.

Poleg že naštetega so pomembni tudi izhodi med prestajanjem zaporne kazni, saj spodbujajo navajanje na spremembe in vodijo na pot samostojnega odločanja (Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas, b.d.).

V Španiji torej prevladuje prepričanje, da se postpenalna pomoč mora začeti, ko je obsojenec še vedno zaprt (Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas, b.d.).

Vendar pa se v španski literaturi (Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas, b.d.) postavlja vprašanje, ali je postpenalna pomoč v zaporu sploh možna. Kot primer so v omenjenem članku navedene izobraževalne aktivnosti v zaporu. Pojavlja se dvom o aktivnostih, ki so namenjene izobraževanju za pridobitev zaposlitve, saj se morda ne skladajo z realnostjo zunanjega sveta, zaradi česar bi se izobraževanje za zaposlitev na prostosti moralo izboljšati tako, da bi odgovarjalo potrebam trenutnega trga.

Obravnava, ki je deležen zapornik ali nekdanji zapornik, je velikokrat videna kot nekaj, v kar posameznik sicer privoli, a brez resničnega interesa po izobraževanju in razvijanju socialnih spretnosti. Takšno mišljenje je prisotno predvsem pri obravnavi odvisnih obsojencev. Ti velikokrat sprejmejo vključitev v določene aktivnosti in se zavežejo spoštovati pravila pomoči, da bi se jim skrajšala kazen ali da bi lahko odslužili kazen v kakšnem drugem zavodu, namesto v zaporu. Kljub temu, da je morda res tako, pa se včasih zgodi, da posameznik ponotranji pravila in cilje, ki jih je na začetku čutil kot vsiljene in sprejel le zaradi koristi (Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas, b.d.).

3.3. Realnost postpenalne pomoči v Španiji

Izvedba aktivnosti, ki naj bi pomagale zaporniku oziroma nekdanjemu zaporniku poiskati službo in razviti socialne spretnosti, je zelo pomanjkljiva. Treba se je vprašati, ali je glavni vzrok za to omejena ponudba resocializacijskih aktivnosti ali pa je ta zgolj posledica pomanjkanja zanimanja uporabnikov za tovrstne aktivnosti. (Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas, b.d.).

Odgovori niso enoznačni. V članku je poudarjena ideja, da je delo z zaporniki in nekdanjimi zaporniki eno izmed najmanj hvaležnih in zadovoljivih poklicev, zato je v ospredju stališče, da bi ljudje morali razumeti pomanjkanje motivacije strokovnega osebja za izvedbo aktivnosti. Pomembno dejstvo je tudi, da je število strokovnega osebja v zaporu v razmerju do števila zaprtih oseb premajhno, da bi lahko kakovostno delali z zaporniki, zato se morajo zaposleni včasih zadovoljiti s trenutnimi rešitvami, ne da bi mogli obravnavo izvajati med celotnim bivanjem obsojenca v zaporu. Po drugi strani pa je pomanjkanje interesa uporabnikov neizpodbitno dejstvo. V članku je izpostavljeno stališče, da obsojenec namreč v daljšem časovnem obdobju začne dojemati svoja pričakovanja kot uničena, zato izgubi sposobnost in interes za predvidevanje. Posledično živi v sedanosti, na način, ki ga najbolj zadovoljuje (Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas, b.d.).

Po mnenju Garcie Vallinas (2006) je problem postpenalne obravnave tudi v tem, da po navadi ne obstaja zadostna koordinacija med različnimi administrativnimi sferami (na primer med ministrstvi za notranje zadeve – *Ministerios del Interior* in zapori – *los Centros Penitenciarios*, med ministrstvom za socialno delo in varnost – *el Ministerio del Trabajo y Seguridad Social* in nacionalnim zaposlitvenim inštitutom – *Instituto Nacional de Empleo*). Ta dejavniki omenjeni avtor označuje kot negativni za resocializacijo nekdanjih zapornikov, saj z njim nastopita nepovezanost

in diskontinuiteta.

Nepovezanost (Garcia Vallinas, prav tam): ni zadostne koordinacije, da isti programi ne bi ponovili, na primer, v različnih organizacijah. Čeprav obstajajo javne in privatne iniciative za medsebojno izmenjavo virov in informacij na območnem, nacionalnem ali evropskem nivoju, so ti poskusi zaenkrat jasno nezadostni.

Diskontinuiteta (Garcia Vallinas, prav tam): kratko trajanje projektov, v katerih bi se morale razviti možnosti financiranja različnih natečajev. Pomoči za pridobitev finančnih sredstev so prevečkrat le kratkotrajne (največkrat samo za leto ali dve).

Avtor (Garcia Vallinas, 2006) nadaljuje, da je primarna naloga privatnih entitet izvedba projektov tako znotraj zaporov kot izven njih. Najboljše prakse so pogojene s koordinacijo med javnimi in privatnimi organi, ki spodbujajo široko realizacijo projektov reintegracije. Prizadevanja za okrepitev mrež informacij in delovanj so prisotna, a so rezultati še nezadostni.

Garcia Vallinas (2006) opozarja tudi, da administrativni organi zelo pogosto omejijo svoje delovanje na sklepanje dogovorov s privatnimi organizacijami. Te v bistvu največkrat razvijajo programe v svojih lastnih centrih, zunaj zaporov, tako so projekti takšnih organizacij dostopni le obsojencem odprtega oddelka ali tistim, ki so pogojno izpuščeni. Takšne zaporniške populacije je v Španiji le nekaj več kot 10 %, kar pomeni, da ima preostalih 90 % zelo omejene možnosti sodelovanja pri programih, ki ponujajo socialno in zaposlitveno vključenost.

3.4. Predlagane rešitve

Garcia Vallinas (2006) zaradi zgoraj naštetih dejstev predlaga celostni pristop obravnave obsojencev in nekdanjih obsojencev, ki zajema (str. 130):

- »Ugotavljanje potreb, interesov in motivacij na družinskem, socialnem in delovnem področju.
- Individualiziranje socialno-delovne orientacije in izobraževanja.
- Delovanje za izboljšavo socialno-družinske situacije: ponovna vzpostavitev pozitivnih odnosov, usposobljenost za dostojno skupno življenje in podobno.
- Delovanje proti kateri koli obliki odvisnosti.
- Delovanje za izboljšavo socialnih spretnosti, ki upošteva tudi iskanje in ohranjanje službe.
- Promocija povezanosti med uporabniki in možnimi delodajalci /.../.
- Kontinuirano spremljanje in pomoč projektom, namenjenim življenju in delu ponovno vključenih ljudi, s posebnim poudarkom na ohranjanju motivacije.«

Po mnenju zgoraj omenjenega avtorja se najboljše obnesejo dolgotrajni projekti, saj le ti lahko prepoznajo in evalvirajo svoje močne ter šibke točke. Tako je omogočeno uvajanje izboljšav še pred koncem projekta. Zelo pomemben pogoj pri takšnih projektih je kontinuiteta profesionalnih delavcev in njihovo nepretrgano izobraževanje ter izpopolnjevanje, kar vključuje tudi izmenjavo izkušenj z drugimi organizacijami (Garcia Vallinas, 2006).

Tudi v nekaterih drugih španskih objavah (Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas, b.d) se poudarja problem administracije in koordinacije med društvi. V omenjenem članku je predlagano, da bi komunikacija med organizacijami morala biti enostavna, saj bi tako organizacije uporabnikom nudile večji spekter informacij. Prav tako pa bi pri uporabnikih spodbujale tudi samostojno odločanje, ne samo na področju svetovanja, pač pa tudi v povezavi z zaposlitvijo, družinsko situacijo, bivanjem. Poudarjeno je tudi, da je v nekaterih organizacijah delo preveč usmerjeno v eno področje, medtem ko so ostala zanemarjena. Predlagana je izdelava načrta, ki bi zajemal podatke in informacije o organizacijah ter njihovo razdelitev po skupinah na podlagi področja delovanja (zaposlitveno, izobraževalno, zdravstveno, proti odvisnosti, in podobno).

4. PRIMER POSTPENALNE POMOČI V ŠPANJI: ORGANIZACIJA APROMAR

V Španiji obstaja veliko organizacij, ki nudijo pomoč zapornikom in nekdanjim zapornikom. Ena izmed njih je organizacija Apromar (*asociación Apromar*) iz Madrida.

Nadaljnje besedilo je povzeto po uradni spletni strani organizacije Apromar www.apromar.org (v španščini).

4.1. Predstavitev organizacije Apromar

Organizacija Apromar poskuša uresničiti reintegracijo s sprejemom zapornikov in nekdanjih zapornikov v svoja stanovanja (ki jih imenujejo *pisos de acogida*). Apromar trenutno deluje v šestih stanovanjih, ima pa tudi eno skladišče in tri avtomobile. Od teh šestih stanovanj so štiri stanovanja za moške (dve za zapornike, ki imajo dovoljene izhode; dve za tiste na odprtem oddelku in svobodne), dve stanovanji pa sta namenjeni ženskam (www.apromar.org).

Institucije, s katerimi sodeluje Apromar, so (vir: www.apromar.org):

- *Cruz Roja Española*: donacije prehrabnih izdelkov,

- *Instituto de vivienda de Madrid*: najem stanovanj,
- *Banco de alimentos*: hrana,
- *Comunidad de Madrid*: subvencije,
- *Ayuntamiento de Madrid*: subvencije,
- *Ministerio del Interior*: nadzor zapora,
- *Asociación Eslabón*: promocija služb,
- *Obra social Caja Madrid*: poslovni partner,
- *Ibercaja*: poslovni partner,
- *Obra social »La Caixa«*: poslovni partner,
- *Universidad Complutense de Madrid*: sporazum o praksi študentov Pedagoške fakultete Universidad Complutense de Madrid.

Poleg predsednika, podpredsednika, tajnika, animatorja, pedagoga in psihologinje je v organizacijo vključenih tudi osem prostovoljcev, ki strokovnim delavcem pomagajo pri projektih. Strokovni delavci in prostovoljci imajo tudi zunanjo podporo strokovnjakov iz Španskega združenja za psihoterapijo in skupinske tehnike (*Sociedad Española de Psicoterapia y Técnicas de Grupo – SEPTO*). (vir: www.apromar.org)

4.2. Uporabniki

Apromar (www.apromar.org) v svoje projekte vključuje osebe, ocenjene na podlagi osebne, družinske ipd. situacije. Ne glede na to, pa je nujno potrebno, da se same odločijo za vstop v organizacijo in same poiščejo pomoč. Prednost imajo osebe, ki so v zaporu in so zaprosile za obiske pedagogov in prostovoljcev organizacije.

Pomoči deležne so tudi osebe, ki predstavljajo večje število potreb, in ki, zato, intervencijo bolj potrebujejo. Te osebe so:

- »Osebe, katerih življenjska pot se je karakterizirala s socialno izključenostjo. To pomeni, da so se te osebe počutile marginalizirane že v zgodnjih letih. Razlogi za to so lahko različni, najpogostejši pa so: modeli staršev, ki so jim povzročali frustracije in propad, pomanjkljive možnosti za uspeh in močne negativne motivacije, pomanjkanje šolanja, nizka delovna mesta, šibek socialni prostor, nejasne perspektive prihodnosti.
- Tujci, ki so brez zunanje družinske podpore in so socialno izključeni. Zaradi dejstva, da so priseljenci, se takšne osebe pogosto znajdejo v finančnih težavah in so prikrajšane v odnosih, pa

čeprav sta raven njihove izobrazbe in kulture velikokrat visoka.« (vir: www.apromar.org)

V izjemnih primerih so lahko uporabniki organizacije lahko tudi osebe, katerih pravna situacija se razlikuje od ostalih. Takšna primera sta (vir: www.apromar.org):

- osebe, katerim je sodnik določil izvrševanje kazni pod nadzorom organizacije,
- nekatere osebe, ki čakajo na sojenje.

Na omenjeni spletni strani je poudarjeno, da so uporabniki organizacije Apromar lahko tudi osebe, ki zgoraj niso navedene.

Edina zahteva, ki mora biti izpolnjena, da oseba vstopi v sodelovanje z organizacijo Apromar, je prenehanje jemanja drog. V stanovanjih lahko ima to dejanje velike posledice.

4.3. Intervencijske strategije

Na uradni spletni strani omenjene organizacije (www.apromar.org pod naslovom »Proyecto«) so med drugim natančno opisani tudi načini, na katere strokovnjaki in prostovoljci intervenirajo z uporabniki. V nadaljevanju so povzeti najpomembnejše oblike dela v organizaciji Apromar.

Spremljanje: na začetku se organizirajo obiski v zaporih, večinoma v Madridu, izjemoma pa tudi v drugih mestih. Podpora, ki je ponujena, zajema vsa področja posameznika, od človekovih do pravnih pravic. Namen teh srečanj pa so tudi razumevanje, čustvena opora, varstvo, in najpomembnejše, upanje na možno spremembo in rehabilitacijo. Vsak, ki zaprosi za asistenco organizacije Apromar, opravi individualne intervjuje, ki tvorijo del spremljanja.

Sprejem oseb, ki so jim bili dovoljeni izhodi: ko je oseba sprejeta v stanovanje, so ji razložene norme bivanja in se jo namesti v sobo. Bivanje takšnih oseb ni nikdar daljše od šest dni. Ta okoliščina otežuje intervencijo, zato se le-ta navezuje na upoštevanje urnikov, vzdrževanje reda in čistoče ter osebno higieno. Na koncu, ko je izhod zaključen, se obsojenca spremlja nazaj v zapor.

Bivanje: da bi bivanje bilo lažje, so v stanovanjih vzpostavljene norme, ki jih določajo vsi vpleteni v organizacijo, tako pedagoško osebje kot uporabniki, med katerimi se vzpostavi sporazum. Če se s tem večina strinja, se lahko te norme tudi spreminjajo. Vsi uporabniki, ki bivajo v stanovanjih pod vodstvom organizacije Apromar, imajo poskusno dobo tridesetih dni. Ko ta čas mine, se zavezanost normam utrdi s pogodbo.

Koordinacija strokovnih delavcev: Dobro je, če so vsi strokovni delavci seznanjeni z

morebitnimi spremembami, saj je koordinacija strokovnih delavcev, ki v stanovanjih delajo izmenično, nujno potrebna za učinkovito sodelovanje in intervencije. V ta namen se piše dnevnik, v katerem so napisane naloge, ki jih je treba opraviti, spremembe v že prej določenih dejavnostih ter odločitve, ki so bile sprejete individualno ali kolektivno.

Osebne mape uporabnikov: vsak uporabnik ima svojo osebno mapo, ki vsebuje osebne podatke, finančno, odnosno, družinsko, zaposlitveno in izobraževalno situacijo ter cilje, ki jih bo organizacija skupaj z uporabnikom poskušala doseči med bivanjem v stanovanju. S pomočjo osebnega spisa lahko vsi strokovni delavci pridobijo potrebne informacije za intervencije.

Prepovedane substance: osebe, ki so se srečevale ali se še vedno srečujejo z odvisnostjo, lahko bivajo v stanovanjih. Ker pa je Apromar organizacija z ničelno toleranco do uporabe vseh substanc, strokovni delavci izvajajo različne teste. Če strokovnjaki ocenijo, da je to potrebno, lahko kogar koli testirajo kadar koli. Ko strokovni delavec izvede takšno analizo, se lahko pridobi tudi mnenje tretje osebe, da se skušajo rešiti morebitni dvomi.

Sestanki strokovnih delavcev: sestanki strokovnega osebja so namenjeni analizi realnosti stanovanjske skupnosti, izpostavljanju trenutne problematike uporabnikov, intervencijam in podobno. Pomembne teme so tudi individualizacija ciljev, komunikacija in organiziranje dela. Strokovni delavci in prostovoljci enkrat tedensko obiskujejo izobraževanje, katerega cilj je kontinuirano izpopolnjevanje.

Sodelovanje z drugimi institucijami: intervenirajo pa ne samo strokovni delavci in prostovoljci v organizaciji Apromar, ampak tudi zunanje institucije, s ciljem, da bi bila intervencija čim bolj celostna in da bi se uporabniki lažje vključili v družbo. Institucije, s katerimi sodeluje Apromar, so:

- Center za pomoč odvisnikom od drog (*Centro de Atención a las Drogodependencias – CAD*), predvsem sektor III (Puente de Vallecas). Več kot 80 % uporabnikov organizacije Apromar je odvisnikov. Nekaterim osebam je tudi po pravnem postopku določeno sodelovanje s to institucijo.
- Društvo »Norte Joven« (mlad sever): institucija, ki se ukvarja z vprašanji zaposlitve.
- Projekt Ágora: zaposlitveno svetovanje in priprave za iskanje službe.
- BASIDA: namenjena osebam, ki so okužene z virusom HIV. Uporabnik sodeluje s to institucijo po svoji lastni želji.

Dopuščena je tudi možnost sodelovanja z drugimi organizacijami, če strokovno osebje Apromara presodi, da bi to bilo potrebno in primerno.

Psihološka pomoč: vsi uporabniki imajo tedenska srečanja s psihologinjo. Med temi individualnimi seansami se dela na vseh pomembnejših aspektih posameznika, kot so na primer avtonomija, samozavest, spopadanje s stresnimi situacijami in podobno.

Skupinske seje: s skupinskimi sejami se poskuša vzpostaviti prijetno vzdušje, s katerim se

poskuša krepiti skupinsko povezanost, zaupanje, iniciativo in svobodo za samostojno odločanje. V teh sejah sodelujejo vsi uporabniki.

II EMPIRIČNI DEL

1. OPREDELITEV PROBLEMA IN CILJ RAZISKOVANJA

Postpenalno obravnavo v Španiji sem predstavila v teoretičnem delu diplomske naloge. Videla sem, da različni slovenski, španski in angleški avtorji zaznavajo različne pozitivne ter negativne lastnosti postpenalne pomoči. Ker pa ti avtorji in strokovnjaki na omenjenem področju niso tudi uporabniki postpenalne pomoči, in zato nimajo neposredne izkušnje učinkovitosti oziroma neučinkovitosti takšne pomoči, se bom postpenalne obravnave v Španiji lotila tudi empirično. V nadaljevanju me bo torej zanimal pogled uporabnika postpenalne pomoči v Španiji.

Namen mojega raziskovanja je spoznavanje osebne izkušnje s postpenalno obravnavo v Španiji. S stališča uporabnika bom skušala prikazati, kako se postpenalna pomoč v Španiji uresničuje v praksi, kako nanjo gleda izbran posameznik, kakšne so posameznikove izkušnje postpenalne obravnave v španskih zaporih in izven njih, kako posameznik gleda na svojo lastno reintegracijo, kaj si posameznik, vključen v postpenalno obravnavo v Španiji o tej vrsti pomoči misli in kako jo doživlja ter kaj si želi. Uporabila bom torej idiografski pristop, saj bom poskušala razumeti posamezen primer (Mesec, 2010).

Cilj moje raziskave je torej spoznavanje postpenalne obravnave v Španiji; v empiričnem delu naloge me bo predvsem zanimal pogled uporabnika, ki je v omenjeno obravnavo vključen, njegovo doživljanje takšne pomoči in trenutnega položaja.

2. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Med raziskavo so me zanimale različne razsežnosti in dojetanja postpenalne obravnave v Španiji ter izkušnje z njo. Na osnovi tega, sem tvorila okvirna raziskovalna vprašanja, ki so se med raziskovalnim procesom dopolnjevala in razširjala. Osnova raziskovalna vprašanja so:

- 1) Ali obsojenec doživlja zapor kot ustanovo, ki je usmerjena v reintegracijo?
- 2) Kako obsojenec v Španiji vrednoti postpenalno pomoč, kaj ta zanj pomeni?
- 3) Kako je obsojenec zadovoljen z organizacijo Apromar kot eno izmed organizacij, ki se ukvarja s postpenalno obravnavo, in kako jo doživlja?

4) Kaj obsojencu zgoraj omenjena organizacij ponuja, kje vidi njene prednosti in slabosti?

3. METODOLOGIJA

3.1. Osnova raziskovalna metoda

Za svoje diplomsko delo sem kot osnovno metodo izbrala kvalitativno empirično metodo. Mislim, da je ta metoda najbolj primerna za mojo raziskavo. Mesec (1997a) namreč pravi, da se kvalitativna raziskava ozira na stvarne in realne probleme. Avtor (prav tam) tudi meni, da kvalitativna raziskava omogoča vpogled v doživljanje ljudi, spoznavanje posameznikove realnosti skozi njegove oči, kar me v moji raziskavi tudi zanima. V kvalitativni raziskavi tako analiziramo zbrane besede (Mesec, 1997b). Moja raziskava pa je prav tako tudi empirična, saj želim svojemu delu dodati tudi izkustvene razsežnosti. Po Mescu (prav tam) je empirična raziskava tista, pri katerih raziskovalci ali z opazovanjem ali s spraševanjem zbirajo novo, izkustveno in neposredno gradivo. V moji raziskavi me poleg izvajanja postpenalne obravnave v Španiji zanima tudi doživljanje in življenjska izkušnja uporabnika.

3.2. Opis izbora raziskovalne osebe

Engel in Schutt (2005, v Vogrinc, 2008) pravita, da je vzorec relevanten za raziskavo, če nam bo pomagal do odgovorov na zastavljena raziskovalna vprašanja. Mislim, da je cilj mojega raziskovalnega dela lahko dosežen z vključitvijo osebe, deležne postpenalne obravnave.

V moji raziskavi je sodeloval zapornik, ki je vključen v eno izmed organizacij, ki se ukvarja s postpenalno obravnavo v Španiji, to je Apromar. Pri pridobivanju kontakta, relevantnega za mojo raziskavo, sem uporabila osebna poznanstva. Študijsko leto 2011/2012 sem študirala kot študentka na izmenjavi v Madridu. Tam sem na Pedagoški fakulteti univerze Universidad Complutense de Madrid obiskovala predmet Socialno pedagoška intervencija v zaporih, kjer smo konec leta 2011 gostili organizacijo Apromar. Eden od sošolcev je bil namreč prostovoljec v tem društvu. Organizacijo Apromar je predstavilo nekaj obsojencev in nekdanjih obsojencev, ki so vključeni v Apromar, psihologinja in nekaj drugih strokovnih delavcev ter prostovoljcev organizacije. Že takrat me je tema zelo zanimala, saj sem zasledila nekatere pristope k obravnavi obsojencev in nekdanjih obsojencev, ki jih prej še nisem poznala, na primer, stanovanja pod vodstvom Apromar-ja.

Ko sem se odločala za temo diplomskega dela, sem si želela podrobneje spoznati omenjeno

organizacijo in splošno postpenalno obravnavo v Španiji, saj je ta država name naredila ogromen vtis. V začetku leta 2013 sem vzpostavila stik s prej omenjenim sošolcem, ki je takrat bil prostovoljec v organizaciji Apromar. Vprašala sem ga, ali me lahko poveže z organizacijo. Dal mi je kontakt psihologinje Ingrid Muñoz Rubio, kateri sem poslala elektronsko pošto. V nekaj dneh mi je odgovorila in dogovorili sva se za pogovor preko Facebooka. Pogovor je trajal slabo uro, razložila sem ji, kdo sem, kako sem dobila njen elektronski naslov, kaj raziskujem in kaj želim. Prijazno mi je rekla, da bo čim prej poskušala najti nekoga v organizaciji, ki bi bil pripravljen sodelovati v moji raziskavi. Najlepše sem se ji zahvalila, ona pa mi je odvrnila, da se lahko kadar koli obrnem na njo. Čez nekaj tednov, mi je poslala elektronsko pošto, v kateri je bil kontakt uporabnika Carlosa¹ poleg tega pa še kratka razlaga njegove življenjske situacije. Carlosu nisem takoj pisala, saj sem ravno takrat imela veliko dela s študiranjem za izpite. Čez nekaj tednov mi je gospa Ingrid ponovno poslala elektronsko pošto, da Carlos žal ne more sodelovati v moji raziskavi, ker je izstopil iz organizacije Apromar. Vprašala sem jo za razlog njegovega izstopa. Napisala mi je, da je hudo kršil hišni red in pravila organizacije Apromar ter da je zaradi tega moral oditi. Ker je torej Carlos moral oditi iz organizacije Apromar, sem ostala praznih rok. Vendar mi je gospa Ingrid kmalu zagotovila, da bo z vsemi svojimi močmi poskušala najti drugega kandidata za moje raziskovalno delo. V mesecu marcu tega leta, mi je tako posredovala elektronski naslov drugega uporabnika, vključenega v Apromar, imenovanega Marek². Kar mi je gospa Ingrid povedala o Mareku je bilo le, da je Poljak in da mi je pripravljen pomagati pri moji raziskavi. Ingrid sem se najlepše zahvalila in ji odgovorila, da bom Mareku napisala elektronsko pošto.

Oseba, vključena v mojo raziskavo, je torej bila izbrana na podlagi presoje psihologinje organizacije Apromar, Ingrid Muñoz Rubio. V pogovorih z njo sem ji povedala, da je zame pomembno le to, da se je oseba pripravljena pogovarjati z mano o svoji izkušnji o postpenalni pomoči, ki je je bila deležna. Drugih omejitev, na primer, starostnih, nacionalnih, osebnostnih idr. nisem dajala. Mislim, da za mojo raziskavo te dimenzije posameznika niso pomembne, saj ne raziskujem osebnosti obsojenca ali nekdanjega obsojenca, ampak vpliv postpenalne obravnave na konkretnega posameznika in njegovo izkušnjo. Ko je ta oseba enkrat bila vključena v mojo raziskavo, sem svojo temo prilagodila njej in od takrat naprej so me zanimali njen svet, izkušnje in doživljanja.

¹ Ime Carlos je zaradi varovanja podatkov izmišljeno.

² Ime Marek je zaradi želje po anonimnosti izmišljeno.

3.3. Raziskovalni instrumenti

Osnovni raziskovalni instrument moje raziskave je delno strukturiran vprašalnik. Vprašalnik je na splošno seznam vnaprej postavljenih vprašanj (Mesec, 1997a). Delno strukturirani vprašalnik pa »vsebuje kompleksnejša vprašanja, ki omogočajo več informacij« (Pahor, 1995, str. 109). Glede na obliko govornega stika je spraševanje potekalo pisno. Za pisno spraševanje je značilno, da vprašanec dobi vprašanja, na katera sam tvori odgovore (Mesec, 1997a). Glede na število oseb je spraševanje bilo individualno, kar pomeni, da so postavljena vprašanja bila le za vprašanca, ki je edini odgovarjal nanje (Mesec, prav tam). Vsebinsko je bilo spraševanje usmerjeno na dva vidika: objektivna dejstva in okoliščine ter mnenja in stališča (Mesec, prav tam). Moje spraševanje je bilo glede na ponovljivost enkratno. To pomeni, da so vprašanja bila postavljena enkrat in jih nisem ponavljala – recimo v daljših časovnih obdobjih (Mesec, prav tam).

Po Meščevi teoriji (1997a), je vprašalnik v moji raziskavi hkrati standardiziran in nestandardiziran. Po njegovem mnenju je namreč standardiziran tisti vprašalnik, ki ima vnaprej točno določena vprašanja, ki se ne spreminjajo in na katera se odgovarja nedvoumno. Omenjeni avtor pravi tudi, da ima nestandardiziran vprašalnik določene vnaprej le okvirne teme, konkretna vprašanja pa se tvorijo tekom spraševanja (Mesec, prav tam).

Vprašalnik, ki sem ga sestavila za osebo, ki je sodelovala v moji raziskavi, je vseboval značilnosti standardiziranega in nestandardiziranega vprašalnika. Vprašalnik je namreč bil tvorjen iz vprašanj, ki sem jih predhodno skrbno pripravila. Vprašalnik, usmerjen na postpenalno obravnavo in njeno doživljanje, sem ločila na dva vsebinska sklopa: v zaporu in v organizaciji Apromar. Vprašanja sem oblikovala glede na moj interes, študirano literaturo in predznanje. Trudila sem se, da so bila vprašanja odprta, zanesljiva in relevantna za mojo raziskavo ter da v njih nisem nakazovala predvidenih odgovorov. Vendar pa nisem strogo ostala samo pri teh vprašanjih, ampak sem jih s časom razširjala in dopolnjevala. To sem naredila tako, da sem vprašancu poslala vnaprej postavljena vprašanja po elektronski pošti, na katera mi je odgovoril. Nato sem njegove odgovore skrbno prebrala, o njih razmišljala in tako so se mi porodila nova vprašanja, ki sem jih dopisala v vprašalnik. Na to sem mu vprašalnik z novimi vprašanji še enkrat poslala. Ta proces sem ponovila nekajkrat, tako da sem na koncu dobila odgovore na vprašanja, ki so se mi zdela relevantna za mojo raziskavo. Tako sem želela dobiti poglobljen vpogled v raziskovalno temo. Mareka sem prej povprašala, ali mu ta način ustreza, in odgovoril mi je pritrdilno.

Za pisno izvedbo delno strukturiranega vprašalnika z dopolnjevanji sem se odločila iz več razlogov:

- Poudariti je treba, da je komunikacijski jezik med mano in vprašancem bil španščina. Nobeden od naju ni rojen govorec španskega jezika. Menim, da bi standardizirani vprašalnik pustil odprtih še veliko vprašanj, ne samo z vsebinskega vidika, ampak tudi z vidika razumevanja. Mislim, da je bilo zelo primerno, da sem imela besede zapisane, tako da sem lahko večkrat prebrala celoten vprašalnik, poiskala besede v slovarju in zares kakovostno prevedla končno nastali vprašalnik. Tudi vprašanec je lahko prej večkrat pregledal svoje odgovore in se tako prepričal, da je res odgovoril tako, kot si je želel.
- Vedno znova in znova sem lahko dopolnjen vprašalnik pošiljala vprašancu in tako razjasnila morebitne dvome ali pa razširila določeno informacijo, njegov vidik in doživljanja.
- Ocenila sem tudi, da bo izbrano orodje praktičnejše, saj bi v primeru v živo izvedenega odprtega intervjuja preveč časa porabila za transkripcijo in njen prevod ter zato drugih delov raziskave ne bi mogla tako kakovostno izpeljati.
- Organizacija časa. Ker se z vprašancem nisva mogla srečati iz oči v oči, saj živiva na različnih delih Evrope, bi se morala usklajevati in dogovarjati za točno določen čas, ko bi oba lahko bila povezana na Skypu. To bi lahko predstavljalo še en problem, saj sva imela popolnoma različne urnike. On je imel dostop do interneta le ob vikendih.

Uporabljeni vprašalnik pa je prav tako imel tudi negativne plati, in sicer:

- Nisem imela dostopa do neverbalne komunikacije, kar je velikokrat lahko pomemben dejavnik raziskave.
- Morda bi odgovori vprašanca bili drugačni (a ne nujno tudi bolj resnični), če bi pogovor potekal "v živo", saj tako verjetno ne bi imel časa, da bi o svojih odgovorih dlje časa razmišljal.
- Čeprav so se mi med branjem vprašalnika porajala nova vprašanja, ki sem jih tudi dopisala, bi se mi verjetno med pogovorom "v živo", postavljala drugačna vprašanja.

3.4. Postopek raziskovanja in zbiranja podatkov

Psihologinja organizacije Apromar, Ingird Muñoz Rubio, mi je torej posredovala elektronski naslov Mareka, enega izmed uporabnikov omenjene organizacije. Nekaj časa sva si dopisovala prek elektronske pošte in se dogovarjala za Skype pogovor. Prvi pogovor s kamero nama je uspelo izvesti v prvi polovici maja 2013, drugi pa teden dni pozneje. Vendar pa ti pogovori niso bili relevantni za mojo raziskavo in niso bili moji raziskavi niti namenjeni. Klepetanje po Skypu je bil zgolj začetek, vprašanec me je želel spoznati, me videti in slišati, prav tako pa sem si tega želela tudi jaz. Menila sem, da bo vsaj majhna mera zaupanja vame in moje delo pomagala Mareku pri

tvorjenju kolikor mogoče realnih in iskrenih odgovorov v vprašalniku. Teme klepetov po Skypu so bile večinoma o Marekovem življenju, preden je prišel v Španijo, o njegovih prijateljskih in ljubezenskih razmerjih v tem času, o njegovi družini in podobno. Zaradi presoje, da ti pogovori niso relevantni za doseganje cilja moje raziskave, jih vanjo nisem vključila.

Na prvem Skype pogovoru sem se mu predstavila, razložila sem mu, kdo sem in kaj počnem ter kaj želim od njega. Bil je izredno prijazen in rekel mi je, da ga lahko vprašam kar koli. Najlepše sem se mu zahvalila in dodala, da mu ni treba odgovarjati na vprašanja, na katera ne želi odgovarjati. Spet je ponovil, da mu načeloma ni težko odgovoriti na katero koli vprašanje. Pozneje je tudi rekel, da se mu je lepo pogovarjati z mano in da ima rad takšen, živ pogovor, pa čeprav čez kamero. Predstavila sem mu prednosti in praktičnost delno strukturiranega vprašalnika, ki sem jih opisala tudi v prejšnjem poglavju, in nato predlagala, da ga uporabiva za raziskavo. Kljub prejšnjemu komentarju, da se rad pogovarja čez kamero, mi je rekel, da mu ni problem pisno odgovarjati. Opozoril me je, da njegova španščina ne bo popolna, a sem ga hitro pomirila, da mu za to ni treba skrbeti, saj bom tako ali tako celoten vprašalnik prevedla v slovenščino.

Ko sva končala najin drugi klepet prek kamere, sem mu prek elektronske pošte poslala prvo verzijo vprašalnika. Vprašalnik sem tvorila v računalniškem programu Word. Odgovore mi je poslal še isti dan. Na to sem mu približno na vsakih deset ali štirinajst dni pošiljala vprašalnik še enkrat, z dodatnimi vprašanji. Vedno je odgovarjal le na novo postavljena vprašanja. Reševanje vprašalnika je torej potekalo od sredine maja do konca junija 2013.

Problemi, ki so se mi pojavljali med raziskovanjem, so bili predvsem organizacijske narave. Že med prvim pogovorom mi je Marek namreč povedal, da ima načeloma dostop do interneta le ob koncih tedna, zato sva se težko dogovarjala za termin, ko bi oba bila povezana na splet. Zahvaljujoč elektronski pošti, sva to težavo prebrodila, saj ni bilo nujno, da sva bila z internetom povezana istočasno, ampak, ko sva imela čas.

3.5. Postopki obdelave zbranih podatkov

Konec junija 2013 je bilo treba vprašalnik zaključiti, saj sem morala imeti še dovolj časa za njegovo interpretacijo. Vsa končno zbrana vprašanja sem oštevilčila, vmes se namreč nisem preveč posvečala številkam, ker sem vprašanja dodajala vmes, med že prej sestavljenimi, kar je tvorilo številčno zmedo. Najprej sem torej v končno nastalem vprašalniku oštevilčila vprašanja. Kot sem že prej omenila, ima vprašalnik dva sklopa, zanimali sta me namreč postpenalna obravnava v samem zaporu in izven njega. Tako sem imela jasnejšo sliko končnega gradiva. Na to sem ga s pomočjo nasvetov avtorjev Vogrinca (2008) in Mesca (1997a) kodirala in interpretirala. Kode sem zaradi

preglednosti oblikovala v dveh tabelah, ki ju vključujem v Prilogo 1. Prvi stolpec v tabeli je vprašalnik, v drugem stolpcu so navedene kode prvega reda, v tretjem stolpcu pa kode drugega reda. Kode sem določala glede na vsebino odgovorov vprašanca.

Po končanem kodiranju sem rezultate še interpretirala. To sem naredila tako, da sem analizirala tisto, kar sem predhodno kodirala v tabeli. Včasih sem vključevala tudi študirano literaturo. Kot utemeljitve mojih interpretacij sem navajala tudi dobesečne odgovore vprašanca. V interpretacijo sem prav tako vključevala moja osebna razmišljanja ob rezultatih.

4. KODIRANJE IN INTERPRETACIJA REZULTATOV

4.1. Postopek kodiranja vprašalnika

Pri procesu kodiranja sem uporabila induktivni pristop. Zanj je značilno, da raziskovalec nima vnaprej definiranih kod, ampak jih določa sproti, med analizo besedila. Raziskovalec tako iz empiričnih podatkov tvori abstraktne pojme (Vogrinc, 2008).

Celotno kodiranje vprašalnika v tabelah je vključeno v Prilogo 1. Zato kot Prilogo 2 ne navajam še enkrat vprašalnika v slovenščini, ampak v španščini, kot je bil originalno izveden.

4.2. Interpretacija

4.2.1. Prvi del: V ZAPORU

V prvem delu vprašalnika raziskujem postpenalno obravnavo v španskih zaporih, v katerih je bil vprašanec zaprt; kako se izvaja in subjektivno doživljanje postpenalne obravnave. Na podlagi različnih odgovorov, na primer: *»zelo slabo funkcionira z ljudmi,³ ki niso dobro pripravljene "pomagati" drugim ljudem, razumeti zakaj so tam«* in *»te zaprejo kot žival in te obravnavajo kot ščurka«*, *»tam noter ti ne pomagajo samo te jebejo«*, ugotovim, da vprašanec ni zadovoljen z delom strokovnih delavcev v španskih zaporih. Pravi celo, da nekaj časa sploh ni imel strokovnega delavca, ki bi si vzel čas zanj: *»zadnjih 6 mesecev v Estemeri nisem imel pedagoga, psihologinje niti socialne delavke«*. Od tod lahko sklepam, da je postpenalna obravnavo v zaporih, v njegovem primeru, bila zelo neučinkovita, neprimerna in se včasih sploh izvajala.

Vprašanec prav tako pove, da varnostniki *»pridejo na delo "slabe volje"«*, kar morebiti kaže na

³ V tem (empiričnem) delu naloge sem zaradi lažjega branja popravila položaje ločil. V Prilogi 1 in 2 nisem spreminjala ničesar, saj sem želela ohraniti izvirnost vprašalnika.

nezadovoljstvo delavcev v zaporu. Mislim, da bi bilo treba v nadaljevanju raziskati delovne razmere v španskih zaporih, saj tudi te vplivajo na učinkovitost dela zaposlenih v zaporu.

Tukaj lahko odgovorim na 1. raziskovalno vprašanje, ali obsojenec doživlja zapor kot ustanovo, ki je usmerjena v reintegracijo. Glede na odgovore vprašanca, bi odgovorila nikalno.

Ne glede na negativno doživljanje postpenalne obravnave strokovnih delavcev v zaporu pa je vprašanec bil deležen vsaj izhodov: *»moja prva 2 izhoda sta trajala 3 dni, naslednja 2, 4 dni in 4-5, 6 dni (se ne spomnim) ti so bili v Estremeri in potem od začetka leta (2013) so mi dali 24 ur "prosto" za uporabljanje kot želim max. 6 dni na izhod«*. Mislim, da so izhodi pomembni za zapornikovo reintegracijo in splošno boljše počutje med prestajanjem zaporne kazni. Vprašanec tako pravi, da je ob izhodih počel *»isto kot ljudje počnejo na počitnicah«*, po čemer sklepam, da so nanj pozitivno vplivali, saj je imel priložnost *»uživati čas in svobodo, uživati svež "zrak"«*.

Ugotovila sem, da imajo v Španiji poleg občasnih izhodov iz klasičnih zaporov še en način postpenalne obravnave zapornikov, in sicer odprti zapor. Vprašanec trenutno prestaja zaporno kazen v odprtem zaporu Victoria Kent. Pravi, da *»sem zdaj več časa na ulici z ljudmi«*, kar je zanj najpomembnejša razlika med klasičnim in odprtim zaporom. Očitno je, da mu je čas zunaj zidov zelo pomemben, saj mu bivanje v Victorii Kent omogoča, da *»lahko realiziram moje načrte in cilje«*. To kaže, da mu odprti zapor omogoča postopno urejanje svojega življenja. Želi si *»končati izobraževanja in najti službo«* in *»dobiti nazaj mojo hčerko«*, te želje pa vidi kot uresničljive zahvaljujoč odprtemu zaporu Victoria Kent. Menim, da so izhodi za vprašanca imeli veliko vrednost, saj pravi, da so mu *»dajali občutek vrnitve v življenje«*.

Glede na zgoraj navedene stavke, lahko odgovorim na 2. raziskovalno vprašanje, kako obsojenec v Španiji vrednoti postpenalno pomoč in kaj ta zanj pomeni. Izhode in omenjen odprti zapor, o katerih govori vprašanec, vidim kot dva pomembna dela postpenalne obravnave, torej dva načina pomoči pri reintegraciji zapornikov in nekdanjih zapornikov. Za vprašanca ti dve obliki pomenita možnost realizacije lastnih načrtov in druženja z ljudmi izven zavodov ter mu dajeta občutek ponovnega vračanja v življenje. Iz tega sklepam, da postpenalno obravnavo vrednoti zelo pozitivno, saj mu daje nove možnosti upravljanja s svojim življenjem.

Ne glede na realnost postpenalne obravnave znotraj zapora, pa je vprašanec izpostavil, da *»brez sorodnikov je zelo težko«*. Pomemben vidik za uspešnost postpenalne obravnave vprašanec torej vidi torej tudi v družini. S tem se prav tako strinjajo nekateri avtorji (Alcaide Lozano idr., 2010; Bueno Arus, 1998).

Po raziskovanju postpenalne obravnave v španskih zaporih, kjer je bil vprašanec zaprt, in njegovega subjektivnega doživljanja, me je zanimalo tudi, kako je vprašanec prišel v stik s špansko organizacijo Apromar, ki se ukvarja s postpenalno obravnavo izven zaporov. Po besedah vprašanca

je prva kontaktna oseba bila gospa Maria Angeles, predsednica organizacije Apromar. »Pošiljanje pisma in prošnja za pisno potrdilo v Apromaru« je po besedah izprašanca bil prvi korak do vzpostavitve stikov z omenjeno organizacijo. Pisno potrdilo pomeni, da ima uporabnik Apromara »posteljo, kjer lahko spim, hrano za jesti in ne plačujem za hišo v kateri živim. Imam tudi ljudi ki pomagajo s težavami v vsakodnevnem življenju«. Gospa Angeles je »hodila v Estremero vsaka dva tedna v četrtek zjutraj«, kar kaže osnovni pogoj za možnost vključevanja v organizacijo. Vprašanec v istem odgovoru nadaljuje, da se je gospa Angeles z obsojenci pogovarjala, »kakšne težave imamo s strokovnim osebjem in sodnikom, pomagala nam je rešiti te probleme z dobrimi nasveti«, s čimer dojemam, da je vprašanec njene obiske videl kot pozitivne. Pogovori z omenjeno gospo so mu pomagali rešiti probleme, ki jih je imel s strokovnim osebjem izven ali znotraj zapora. Mislim, da je s pogovori, ki jih izpostavlja vprašanec, gospa Angeles ponudila pomoč tistim, ki so jo želeli. V odgovoru vprašanca vidim dobronamernost in dosegljivost gospe Angeles, oziroma takšno dojemanje omenjene gospe.

4.2.2. Drugi del: V APROMAR-u

V drugem delu vprašalnika me zanima postpenalna obravnava izven zapora. Ena izmed organizacij, ki se ukvarja s takšno vrsto oblike pomoči, je Apromar, ki sem jo opisala že v teoretičnem delu. V tem delu vprašalnika me je zanimal potek dela v Apromaru, prav tako pa tudi osebno doživljanje omenjene organizacije in izkušnjo vprašanca, povezano z organizacijo.

Nekatere fraze vprašanca, kažejo na splošno zadovoljstvo z organizacijo Apromar. Pravi, na primer, da je »Apromar [zanj] "podoben" domu in počutim se dobro«. Dom pa definira kot »ljubezen do družine in občutek varnosti med ljudmi ki me obkrožajo«. Omeni tudi, da se s sostanovalci »imamo "BOMBA"«, kar prav tako nakazuje na zadovoljstvo. Tudi besede, da bi v Apromaru dodal le »več prostora v stanovanjih« in »spremenil bi kuharico«, nakazuje, da mu trenutno stanje v Apromaru ustreza in da ne bi delal večjih sprememb. Iz tega odgovora sicer lahko sklepam, da bi si verjetno želel več osebnega prostora in drugačno kuharico ali hrano v stanovanju, a se mi ti dve stvari ne zdita pomembna razloga za morebitno nezadovoljstvo, ki pa ga v splošnem pri vprašancu ni opaziti.

Kljub zmerni prostorski stiski in želji po boljši hrani ali kuharici lahko iz besed o strokovnih delavcih razberem, da ima o njih dobro in pozitivno mnenje. Strokovne delavce namreč predstavi z naslednjimi besedami: predsednica Apromara Maria Angeles »je kot teta, ki ti vedno pomaga, čeprav nisi bil najbolj priden«, pedagog Basilio »pomaga pri sobivanju v hiši, papirjih in drugih zmedah, ki jih povzročamo« in psihologinja, oziroma »dobra teta« Ingrid »ki poskuša sestaviti vse

"puzzle" v naših glavah, da ne naredimo kakšne neumnosti«. V besedah o vsakem naštetem strokovnem delavcu opazim komičen in hudomušen pridih (podčrtane besede), kar me napeljuje k mišljenju, da se z njimi dobro razume in da mu dajejo pozitivni občutek. S psihologinjo Ingrid ima največ stikov. Za njo kar dvakrat pove, da je zanj psihologinja in prijateljica: *»vedno lahko govorim z njo kot s psihologinjo in prijateljico«* in *»čeprav je moja psihologinja, jo tudi dojemam kot prijateljico«*, kar dojemam kot močno navezanost nanjo. Opisan odnos med vprašancem in psihologinjo vidim kot zelo pozitiven, saj je po mojem mnenju pri delu z ljudmi pomembno, da se ljudje, s katerimi delamo, ob nas dobro počutijo. Vprašanec z besedami *»z Ingrid se vedno počutim zelo dobro«* potrdi, da se ob psihologinji počuti prijetno.

O strokovnih delavcih vprašanec pove tudi, da mu po njegovem mnenju pomagajo spraviti življenje v red, saj so vedno *»tam za pomoč pri majhnih in velikih stvareh po svojih zmožnostih«*. Iz tega sklepam, da vprašanec strokovne delavce vidi kot osebe, ki resnično delajo in pomagajo, kolikor lahko.

Poleg informacij o strokovnih delavcih sem dobila tudi informacije o normalnem dnevu (nedelja) v stanovanjih Apromar, ki izgleda tako: *»(nedelja) ob 8.30 se vstanem, čistim hišo okrog 1-1,5 uro potem se stuširam in jem "nekaj" (normalno kekse), malo telovadim v parku pred hišo, ob 14.30 jemo kosilo, potem kavica sredi dneva (;D) in potem učiti dokler več ne morem asimilirati in bolj pozno en sprehod, nek film in spat«*. Mislim, da je z opisanim dnevom zadovoljen, saj pravi tudi, da v navedenem urniku *»ne bi spremenil nič«*. Vprašanec je izpostavil nedeljo, saj je v stanovanju načeloma le ob vikendih. Opisan dan se mi zdi precej običajen tudi za nekoga, ki ni obsojen. Menim, da je "normalnost" izvajanja postpenalne pomoči zelo dobrodošla pri reintegraciji zapornikov in nekdanjih zapornikov, saj se bodo, ko pomoči več ne bodo deležni, znašli v "normalnem" svetu zunaj. V navedenem odgovoru vprašanec pove tudi, da se uči, kar je izpostavil tudi v 6. vprašanju prvega dela vprašalnika, ko je omenil, da je njegov plan *»končati izobraževanja«*. Opisano mi da misliti, da učenje in izobraževanje dojema resno.

Po tem, kako poteka običajen dan vprašanca v stanovanju Apromar, me je zanimalo, kakšne norme so v stanovanjih vzpostavljene in kako jih vprašanec doživlja. Glede norm mi je povedal, da *»ne smeš konzumirati droge, spoštovanje tistih ki bivajo s tabo, vrniti se v hišo ob dogovorjeni uri, pomagati v hiši okoli čistoče in ne vpletati se v probleme s policijo«* in *»glede urnika je samo en pogoj 23.30 v hiši in če rabiš prosto noč moraš obvestiti da boš ponoči prost (normalno sobota), hrana je v kuhinji in vsak dan od 14.30 naprej prinesejo toplo hrano, in ena nepisana norma, vsak od nas se tušira enkrat dnevno najmanj«*. Vse zahteve se mi zdijo zelo primerne, v vsakem gospodinjstvu so namreč potrebna pravila, da bi bivanje bilo znosnejše. Ne samo gospodinjstvo, pač pa tudi pomoč uporabnikom, mora najverjetneje imeti določena pravila, ki se jih je treba držati, da

je lahko deluje. V primeru kršitve pravil *»se organizirajo sestanki za sankcioniranje nekoga in odvisno od pravila ki ga je prekršil ti dajo sankcijo«*. Po besedah vprašanca sam do zdaj ni bil sankcioniran, saj ni kršil pravil. Pravi namreč, da je zanj *»večina teh pogojev normalnih«* in *»da nimam nobenih težav s tem«*.

Nadalje me je zanimalo, kakšna je situacija v stanovanju, v katerem živi, in ali mu ugaja. V zvezi s tem mi je povedal, da so stanovanja *»kar velika (dve sobi, ena velika dnevna soba, kopalnica, kuhinja)«* hkrati pa omenja tudi *»prostorsko stisko«*, nadaljnje pove, da imajo stanovanja *»veliko svetlobe«* in da *»so čista (zahvaljujoč nam :))«*. Če odštejemo prostorsko stisko, se zdi, da so stanovanja povprečno dobra. Dve sobi si delita dnevno sobo, kuhinjo in kopalnico, kar kaže na relativno dobre življenjske razmere. Da je stanovanje, ki si ga deli vprašanec, čisto, je zadolžen on in ljudje, s katerimi biva. Dejstvo, da je stanovanje čisto, pokaže na skrb za čistočo in red. Vprašanec mi pove tudi, da *»trenutno živi v hiši 7 ljudi. Jaz Poljak, 2 Romuna, 1 Dominikanec, 1 Španec, 1 Maročan, 1 Francoz in čeprav je tolikšna kulturna razlika se imamo "BOMBA":D, pomagamo si in se kar spoštujemo«*. Različne nacionalnosti v istem gospodinjstvu so lahko včasih problem, saj ima vsaka država svoje običaje, tipične prehranjevalne in ostale življenjske navade. V preučevanem primeru ne gre le za različne države, pač pa tudi za različne kontinente. Kot je večkulturnost lahko problem, je lahko tudi prednost in razlog povezovanja in zdi se mi, da je v tem primeru prevladalo slednje.

Ker je vprašanec večinoma hvalil Apromar, sem hotela izvedeti tudi slabosti organizacije, saj menim, da imajo vse stvari svoje pozitivne in negativne lastnosti. Vprašanec mi je tako povedal, da večina uporabnikov Apromara *»potrebuje delo in APROMAR ne more trenutno ponuditi nobenega«*. Služba kot potreba vsakega človeka, obsojenega ali svobodnega, je še kako razumljiva. Tako pravita tudi Rojo Jiménez in Román Ortega (2008), ki menita, da je pot do uspešne vključitve v družbo zaposlitev, ta naj bi namreč omogočila dostop do osnovnih človekovih pravic, na primer bivanja, izobrazbe, zdravja ali dostojne socialne varnosti. Menim, da je danes, v času svetovne gospodarske krize, službo težko dobiti, ta okoliščina pa je še otežena za obsojence in nekdanje obsojence, ki jih spremlja stigma. Kot sem povedala tudi v uvodu, se Španija trenutno spopada z največjo brezposelnostjo v Evropi. Za ilustracijo naj samo navedem primer, ki sem ga zasledila na novicah v avtobusu Ljubljanskega potniškega prometa, maja 2013: na 11 prostih delovnih mest za varnostnika v muzeju Prado (Madrid) se je prijavilo več kot 18.000 ljudi. Zaradi naštetih razlogov mislim, da omenjene pomanjkljivosti organizacije Apromar, da ne more zagotoviti službe svojim uporabnikom, ne smemo obsojati. Po pričanjih vprašanca, da so strokovni delavci *»tam za pomoč pri majhnih in velikih stvareh po svojih zmožnostih«*, menim, da se trudijo rešiti tudi brezposelnost svojih uporabnikov. Hkrati se tudi strinjam z zgoraj omenjenima avtorjema Rojo Jiménezom in Románom

Ortego (2008), da je zaposlitev ključ do reintegracije. Bi torej moral Apromar kot ena izmed organizacij, ki se ukvarjajo s postpenalno obravnavo, zagotoviti službo obsojencem in nekdanjim obsojencem? Čeprav je morda pritrdilni odgovor na prvi pogled mikaven, bi rekla, da Apromar v popolnosti ne more prevzeti odgovornosti za zaposlitev svojih uporabnikov. Današnji svet je po mojem mnenju preveč nepredvidljiv in spreminjajoč se, da bi lahko komur koli zagotovil službo. Morda bi, če se vsi skupaj "izkopljemo" iz krize, bilo treba od Apromara in drugih podobnih organizacij pričakovati tudi zagotavljanje službe obsojencem in nekdanjim obsojencem.

V zvezi s pozitivnimi in negativnimi lastnostmi organizacije Apromar sem želela tudi izvedeti, kaj za vprašanca pomeni bivanje v stanovanjih organizacije. Vprašanec pravi, da zanj to pomeni *»možnost začeti življenje na novo«*. Ta stavek razloži z besedami: *»vem da so mi zdaj ponujene možnosti da začnem življenje na novo«*. Glede na navedene besede sklepam, da obsojenec v Apromaru vidi neke vrste rešitev življenjske situacije, v kateri se je znašel; opuščanje načina življenja, ki ga je spraval v zapor, in stremljenje k novemu, drugačnemu, zanj boljšemu načinu. Ali pa morda vidi le poskus rešitve svoje situacije, a tudi to mu veliko pomeni, saj v zaporu ni imel niti te možnosti. Vsekakor v teh odgovorih vidim upanje, ki ga prej, v zaporih, ni bilo.

Iz navedenih odgovorov lahko odgovorim na 3. raziskovalno vprašanje, kako je obsojenec zadovoljen z organizacijo Apromar in kako jo doživlja. Glede na dobljene rezultate lahko sklepam, da je vprašanec zelo zadovoljen z omenjeno organizacijo, saj mu, po njegovih pričanjih, strokovni delavci vedno pomagajo reševati probleme. Tudi v stanovanju, kjer biva, se počuti prijetno in se dobro razume s sostanovalci. Zanj organizacija Apromar tako pomeni možnost začeti življenje na novo.

Za konec me je zanimalo, na katerem področju Apromar pomaga obsojencu. Izvedela sem, da je to področje predvsem osebno, ki ga razlaga z besedami *»da ti pomagajo bolje spoznati samega sebe«*. To razumem kot individualno spremljanje in svetovanje prek pogovorov o sebi, dobrih in slabih straneh lastne osebnosti ter življenja, pa tudi reflektiranje in zavedanje svojih dejanj ter čustev.

Odgovor na 4. raziskovalno vprašanje, kaj organizacija Apromar ponuja, kje uporabnik vidi njene prednosti in slabosti, lahko podam na podlagi veliko odgovorov v tem vprašalniku. Če strnem, vprašancu organizacija Apromar ponuja pomoč predvsem na osebni področju in pri reševanju večjih ali manjših problemov. Njene prednosti vidi v dobrem delu strokovnjakov, ki so zaposleni v organizaciji, v možnosti bivanja v stanovanjih in v tem, da lahko več časa preživi izven zavoda ter tako poskuša uresničevati svoje načrte. Slabosti vidi v delni prostorski stiski in v kuharici.

Zadnje vprašanje za obsojenca je bilo odprto, namenjeno, da sam napiše karkoli, kar bi želel intervjuju dodati. Izpostavil je, da mi je ljubše pogovarjati se z mano *»po skypu kot pisanje in*

brisanje vsega, kar se mi zdi slabo napisano :D haha (kaka zmeda s to španščino)«. Na to sem že prej opozorila in nato razložila, zakaj sva se na koncu odločila za pisni vprašalnik. Naj na tem mestu povem, da sem naredila kolikor mogoče zvest dobesedni prevod vprašalnika iz španščine v slovenščino. Puščala sem slovnične napake (ki sicer v prevodu niso tako očitne) in napačno postavljanje vejic, oziroma odsotnost le teh, da bralec dobi uvid, da za vprašanca ni ravno enostavno pisati v španščini in da jezika ne obvlada stoo odstotno. Čeprav iz najinih Skype pogovorov lahko razberem, da dobro govori in razume špansko, napake pri pisanju in v slovnici ostajajo. S stališča vidika raziskovalke se mi je to zdelo zanimivo, saj sem tudi prej omenila, da je veliko obsojencev v Španiji tujcev.

Čisto na koncu je vprašanec sam zapisal z večjo pisavo in rdečo barvo: »*PS. Ne vsi čeprav smo bili noter smo slabi ljudje*« kar me je presenetilo. Po štiriletnem študiju socialne pedagogike se strinjam z njegovo navedeno izjavo. Mislim pa, da ni bil njegov namen, da pokažem strinjanje ali nestrinjanje, ampak da gre njegova izjava v javnost, oziroma, da pride tudi do tistih, ki ne študirajo socialne pedagogike; morda do izvajalcev postpenalne obravnave v zaporih in izven njih, do širše družbe, kot sporočilo, naj se stigmatizacija obsojencev in nekdanjih obsojencev konča.

III SKLEPNE MISLI

»Vsak človek, ne glede na to, kdo je, in kako globoko je morda padel, zahteva, pa čeprav instinktivno in nezavedno, da mu bo izkazano spoštovanje kot človeškemu bitju. Zapornik se zaveda, da je zapornik, izobčenec, in je seznanjen s svojo pozicijo v zvezi z avtoritetami; toda niti z ožigosanjem, niti z verigami, ne more pozabiti, da je človek. In ker je človeško bitje, sledi, da mora biti obravnavan kot človeško bitje. /.../« (Fjodor Dostojevski, 1862, v Appleton, 2010)

Tako kot veliko držav po svetu se tudi Španija spopada s problemom pomoči obsojencem in nekdanjim obsojencem, težava je namreč v večji ali manjši meri razširjenosti po vsem svetu. Zapornike in nekdanje zapornike spremlja stigma, ki ostaja še veliko časa po tem, ko so že izpuščeni iz zaporov. Stigma otežuje možnosti zaposlitve in dostojnega življenja ter spoštovanja na mikro in makro ravni. V Španiji je zaposlitev omenjene populacije še toliko težja zaradi velike gospodarske krize in brezposelnosti, ki je zadela državo.

V teoriji se postpenalna obravnava v Španiji začne že v zaporu, kar je zame bila novost. V enem izmed slovenskih zaporov namreč obiskujem zapornika, od katerega nikdar nisem dobila občutka, da bi bil deležen postpenalne pomoči; nikoli mi ni omenil, da mu pomagajo na katerem koli področju. Naj seveda poudarim, da se gre le za en primer in zato ne moremo posploševati, da v slovenskih zaporih postpenalna pomoč ne obstaja. Omenila sem le osebno izkušnjo in opažanja.

Oseba, ki je sodelovala pri moji raziskavi postpenalne obravnave v Španiji je s svojimi besedami zavrnila vse moje upe, ki so nastajali med študiranjem literature o postpenalni obravnavi. Njena osebna izkušnja je, da v klasičnem zaporu ni bil deležen postpenalne pomoči, kar se ni skladalo s prebrano teorijo. Mi je pa ta oseba spodbudila novo razmišljanje s tem, ko je omenila odprti zapor; še ena novost, saj nisem vedela, da takšni centri obstajajo. Na podlagi besed vprašanca sklepam, da se odprti zapor od klasičnega razlikuje po tem, da obsojenci niso ves čas zaprti in lahko hodijo ven. Vprašanec v moji raziskavi na primer hodi na vsakodnevna izobraževanja, dopoldne in popoldne. Med konci tedna biva v stanovanju organizacije Apromar. Odprti zapor torej ponuja vzpostavljanje stikov tako na formalni kot neformalni ravni, s čimer posameznik plete svoje socialne mreže. Ravno to pa je pomemben del postpenalne obravnave.

Postpenalna obravnava se iz zaporov premakne izven njega, ko je obsojenec enkrat izpuščen. Takrat nastopijo najrazličnejše organizacije, ki poskušajo pomagati iz zaporov izpuščenemu posamezniku. Omenjena pomoč se nanaša na vprašanje bivanja, zaposlitve, zdravja, morebitne

odvisnosti in vključuje tudi psihosocialno pomoč. Mislim, da je v postpenalni pomoči izjemno pomembna posameznikova volja in pripravljenost na pomoč, prav tako kot strokovnjakovo zavzemanje in resnično zanimanje za uporabnike. V tem kontekstu pa ne smemo pozabiti niti na širšo družbo, ki lahko s svojo naklonjenostjo ali nenaklonjenostjo postpenalni obravnavi vpliva na njen končni rezultat. Posameznik se namreč vedno socializira in tudi resocializira znotraj družbe, nikoli izven nje.

Za boljše spoznavanje in poznejše izboljšave postpenalne obravnave, bi bilo potrebno narediti še veliko. Na primer; izprašati večje število obsojencev in nekdanjih obsojencev o poteku in doživljanju postpenalne pomoči, zastaviti vprašanja o njihovem delu strokovnim in prostovoljnimi delavcem na področju postpenale, povprašati širšo javnost o mnenju o postpenalni obravnavi in vzbuditi zanimanje za izboljšanje postpenalne pomoči pri vseh omenjenih skupinah ljudi.

Ob raziskovanju postpenalne obravnave v Španiji sem ugotovila, da se teorija in praksa v marsičem razlikujeta, vsaj glede na raziskovani primer, česar pa seveda ne moremo posploševati na celotno populacijo, deležno postpenalne pomoči. Tako, na primer, nekateri obsojenci sploh nimajo nobene oblike pomoči v zaporu, čeprav naj bi se ta izvajala in bila usmerjena na reintegracijo. Še več, po besedah vprašanca se strokovnjaki do nekaterih obsojencev vedejo precej nehumano in niso zainteresirani zanje. Slika pa je nekoliko drugačna pri pomoči izven zapora, saj je vprašanec do sedaj zelo zadovoljen z organizacijo, ki mu nudi postpenalno pomoč. Zahvaljujoč tej organizaciji ima med vikendi streho nad glavo, to pomeni, da ne prebije vsega časa v zaporu. Poleg bivanja pa mu organizacija nudi tudi psihosocialno pomoč in ga navaja na spoštovanje določenih pravil v stanovanju in zunaj njega. Po besedah vprašanca mu omenjena organizacija na splošno veliko pomaga pri urejanju življenja, pri zastavljanju ciljev in njihovem doseganju.

Menim, da bi lahko nekatere oblike pomoči postpenalne obravnave v Španiji prenesli tudi na slovenski prostor. Predvidevam, da bi odprti zapori in organizacije, podobne Apromaru, v Sloveniji zapornikom in nekdanjim zapornikom poskušali zagotoviti lažji prehod iz zapora na prostost. Tudi v Sloveniji so namreč zaporniki in nekdanji zaporniki zaznamovani s stigmato in tako izključeni iz družbe.

Zaključim lahko, da obstaja vsaj en posameznik, ki s postpenalno obravnavo v zaporu v Španiji ni zadovoljen, saj doživlja zavračanje in nezainteresiranost zaposlenih. Ali je samo en primer dovolj ali ne, da lahko rečemo, da postpenalna obravnavo v španskih zaporih ne deluje, ne morem presoditi, a lahko rečem, da omenjena pomoč ne deluje za vse. Pomoč pa je vendarle definirana za vse, saj nikjer ne piše, da so katere koli skupine zapornikov izključene. Iz napisanega lahko

izpeljem, da se teorija in praksa postpenalne obravnave v Španiji vsaj delno razlikujeta.

Postpenalna obravnava izven zaporov pa je po moji raziskavi nekoliko bolj svetla. Svojega sklepa spet ne morem posplošiti, saj gre le za en primer. Ugotovila sem, da se postpenalna obravnava, po izkušnjah vprašanca, dobro izvaja, saj strokovnjaki, ki delajo z obsojenci in nekdanjimi obsojenci, izkazujejo zanimanje za uporabnikovo reintegracijo, svojo profesionalnost in naravnost k pomoči tam, kjer je posamezniku potrebna. Naj izpostavim raziskovano organizacijo Apromar, ki že s ponudbo bivanja v svojih stanovanjih uporabniku omogoča reševanje enega temeljnih vprašanj po izpustu iz zapora.

Sklep mojega diplomskega dela, ki temelji na enem raziskovanem primeru, je, da je postpenalna obravnava izven zaporov veliko bolj učinkovita in se izvaja v večji meri kot v samih zaporih. Razlog za to vidim v nezainteresiranosti strokovnih delavcev za uporabnike, prevelikem številu obsojencev na enega strokovnega delavca ter posledično pomanjkanju časa in sredstev za pomoč vsakemu posamezniku in pa v morebitni nezainteresiranih samih obsojencev. Iz tega konteksta pa ne smemo izvzeti niti omejitev, ki jih prinaša zaprta institucija, kot je zapor. Te ustanove imajo namreč zelo omejene in zaprte možnosti pomoči, čeprav naj bi zapori v teoriji bili usmerjeni v reintegracijo. V praksi tega ni mogoče vedno pričakovati, tudi če obstaja določena stopnja zavzetosti strokovnih delavcev. Zgodba zunaj zaporov je drugačna, saj govorimo o organizacijah, ki so vezane le na splošne zakone države; vsaka organizacija se namreč tvori, kot želi, in tako določa svoja pravila. Najverjetneje je zato postpenalna obravnava v Španiji bolj uspešna izven zaporov. Vsekakor namen moje diplomske naloge ni kritika postpenalne obravnave v Španiji, pač pa njeno spoznavanje, ugotavljanje, kako deluje, in raziskovanje subjektivnega doživljanja človeka, ki je v omenjeno obliko pomoči vključen. To razumevanje je po mojem mnenju namreč prvi korak k izboljšavi pomoči obsojencem in nekdanjim obsojencem, saj je omenjena populacija zaradi svoje preteklosti stigmatizirana in zato tudi potrebna pomoči. Pomoč pa ni prisotna samo v zaporih in organizacijah izven zaporov, ampak tudi v sami družbi, torej tudi v vsakem od nas.

IV VIRI IN LITERATURA

Alcaide Lozano, V., Alós-Moner Vila, R., Esteban, F., Jódar Martínez, P., López Rodán, P., in Miguélez Lobo, F. (23. 9. 2010). *La inserción laboral de los ex-internos de los centros penitenciarios de Cataluña*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Pridobljeno s http://www20.gencat.cat/docs/Justicia/Documents/ARXIUS/SC_1_087_11cast.pdf

Appleton, C, A. (2010). *Life after Life Imprisonment*. New York: Oxford University Press. *Aprumar* (b.d). Pridobljeno s <http://www.apromar.org/>

Bueno Arus, F. (1988). Naturaleza, contenido y eficacia jurídica de la asistencia social. *Eguzkilorie*, 1988, 191–201. Pridobljeno s http://www.ivac.ehu.es/p278-content/es/contenidos/boletin_revista/ivcke_i_eguzkilo_re_num_extr1/es_extra1/adjuntos/buenoarus.pdf

Center za socialno delo Ljubljana Šiška. (b.d). Pridobljeno s <http://www.csd-lj-siska.si/dejavnosti/zasvojenostPostpenala.asp>

Constitución Española (1987). Pridobljeno s http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html

Estructura de las cárceles. (b.d.) Pridobljeno s <https://sites.google.com/site/tictrabajoengrupo/estructura-de-las-carceles>

Garcia Vallinas, E. (2006). *La lucha contra la exclusión: panorama de las prácticas de Integración sociolaboral de ex-reclusos en España*. Pridobljeno s <http://rodin.uca.es:8081/xmlui/bitstream/handle/10498/7778/33194890.pdf?sequence=1>

Govednik Krasko, Z. (oktober, 2012a). Izza rešetak: Mogočnost resocializacije. *Kralji ulice*, 077, 24.

Govednik Krasko, Z. (26. 6. 2012b). Kolumna bralke: Postpenalna obravnava. *Delo*. Pridobljeno s <http://www.delo.si/tuditi/tvojsvet/kolumna-bralke-postpenalna-obravnavna.html>

Iniciativas de acogida e inserción para personas ex-reclusas (b.d.). Pridobljeno s <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2698830>

Immarigeon, R., LeBel, T. P. in Maruna, S. (2004). Ex-offender reintegration: theory and practice. V Immarigeon, R., Maruna, S. (ur), *After Crime and Punishment. Pathways to offender reintegration* (str. 3–26). Devon: Willan Publishing.

Janeš, N. (2012). *Položaj obsojenca po prestani kazni*. (Magistrska naloga). Pravna fakulteta, Ljubljana.

La prisión paso a paso. (b.d). Pridobljeno s <http://www.interior.gob.es/file/53/53025/53025.pdf>

Lange, U. (1993). Pravosodna socialna kontrola ali socialna integracijska pomoč. V *Po zaporu – kako naprej?. Hendikepirano telo in telo kot hendikep. Terence McKenna Miko-Dioniz hiperrazsežnosti.* (str. 85–91). Ljubljana: Časopis za kritiko znanosti.

Ley Orgánica General Penitenciaria (1979). Pridobljeno s http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo1-1979.html

Lukman, S. (2010). *Postpenalna pomoč.* (Diplomsko delo, Fakulteta za varnostne vede). Pridobljeno s <http://dkum.uni-mb.si/IzpisGradiva.php?id=14997>

Mesec, B. (1997a). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I.* Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. Pridobljeno s: <https://sites.google.com/site/kvalitativnametodologija/metodologija-i/skripta-i>

Mesec, B. (1997b). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II.* Ljubljana: Visoka šola za socialno delo. Pridobljeno s: <https://sites.google.com/site/kvalitativnametodologija/metodologija-ii/skripta-ii>

Mesec, B. (2010). *Kako izvajamo kvalitativno raziskavo v zdravstveni negi.* [PowerPoint]. Pridobljeno s <http://www.scribd.com/doc/32854994/Kvalitativna-raziskava-v-zdravstveni-negi>

Módulo de respeto. (b.d.) Pridobljeno s <http://www.infoprision.com/modulo-de-respeto>

Pahor, M. (1995). Raziskovanje na področju zdravstvene nege in zdravstvene vzgoje in uporabnost kvalitativnih metod. *Obzornik zdravstvene nege*, 29(3/4), 107–111. Pridobljeno s <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-II5BO0P8/?query='org%3D14'&pageSize=25&flocation=Zbornica+zdravstvene+in+babi%C5%A1ke+nege>

Reglamento Penitenciario (1986). Pridobljeno s http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/rd190-1996.html

Rojo Jiménez, C. L., Román Ortega, A. (2008). Las empresas de inserción como instrumento de integración sociolaboral en España: problemas y potencialidades. *RUCT*, 9, 253–271. Pridobljeno s <http://www.ruct.uva.es/pdf/Revista%209/9212.pdf>

Vogrinc, J. (2008). *Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju.* Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani. Pridobljeno s <http://193.2.74.101/179/1/Vogrinc1.pdf>

V PRILOGE

Priloga 1: KODIRANJE VPRAŠALNIKA

Tabela 1: Postopek kodiranja vprašalnika z Marekom – Prvi del vprašalnika: V ZAPORU

VPRAŠALNIK	KODE 1. REDA	KODE 2. REDA
<p>1. I: »V katerem zaporu ste služili zaporno kazen?«</p> <p>M: »V <u>Soto Real</u> sem prišel 15. oktobra 2008 in tam sem bil približno 3 tedne potem so me poslali v <u>Estremero</u> do januarja 2013, ko so me „vrgli“ v <u>Victorio Kent</u> kjer sem sedaj.«</p>	<p>Zaprto je bil v treh različnih španskih zaporih, kjer je prestajal različno dolge zaporne kazni: v Soto Real je preživel približno tri tedne, v Estremeri je bil približno 3 leta in pol, v zaporu Victoria Kent je zaprt približno šest mesecev.</p>	<p>prestajanje zaporne kazni v različnih zaporih</p>
<p>2. I: »Koliko časa ste bili v zaporu?«</p> <p>M: »Od 15. oktobra 2008, in še danes, pribl. 4,5 let.«</p>	<p>Zaporno kazen prestaja tudi v sedanosti.</p>	<p>trenutno je zaprt</p>
<p>3. I: »Ali ste imeli občutek, da se je zapor usmerjal v socialno reintegracijo? (Ste čutili, da vam je vaše bivanje v zaporu na kakršen koli način pomagalo?) Mi lahko poveste kakšne konkretne primere?«</p> <p>M: »<u>edina stvar</u> ki se je naučiš v zaporu je <u>potrpežljivost</u> in <u>ne verjamem da lahko kdo iz zapora odnese kar koli dobrega zelo slabo funkcionira z ljudmi</u> ki niso <u>dobro pripravljeni</u>«</p>	<p>Mnenja je, da se je v zaporu mogoče naučiti le potrpežljivosti.</p> <p>Ne verjame, da se lahko kdo v zaporu nauči česar koli dobrega.</p>	<p>mnenje o zaporu, njegovih strokovnih delavcih in obravnavanju</p>

<p>“pomagati” drugim ljudem razumeti zakaj so tam, zato ker je stvar ki jo je kdo naredil tako slaba da te zaprejo kot žival in te obravnavajo kot ščurka (nisem nikogar ubil in nisem nikomur storil nič žalega).«</p>	<p>Strokovni delavci ne pomagajo in ne razumejo obsojencev.</p> <p>V zaporu je obsojenec obravnavan kot žival, čeprav ni naredil hujšega kaznivega dejanja.</p>	
<p>4. I: »Ali ste med prestajanjem zaporne kazni imeli kakšne izhode? Koliko časa? Kaj ste takrat počeli?«</p> <p>M: »Ja, moja prva 2 izhoda sta trajala 3 dni, naslednja 2 4 dni in naslednji 4-5 6 dni (se ne spomnim) ti so bili v Estremeri in potem od začetka leta (2013) so mi dali 24 ur “prosto” za uporabljanje kot želim max 6 dni na izhod. Hmm “kaj sem počel” isto kot ljudje počnejo na počitnicah uživati čas in svobodo ,uživati svež “zrak” (onesnažen v Madridu, hahaha) ;)«</p>	<p>Koristil je kar nekaj izhodov; v Estremeri – prva dva izhoda sta trajala tri dni, naslednja dva sta bila dolga štiri dni, izhoda, ki sta sledila, pa šest dni. Od začetka letošnjega leta je lahko koristil izhode, največ po šest dni.</p> <p>Med izhodi je užival svobodo in prosti čas ter svež zrak.</p>	<p>izhodi med prestajanjem kazni</p>
<p>5. I: »Prosim, povejte mi za vas najpomembnejše razlike med odprtim zaporom, v katerem ste zdaj, in tistim, kje ste bili prej.«</p> <p>M: »najpomembnejša razlika zame je ta da sem zdaj več</p>	<p>Odkar prestaja kazen v odprtem zaporu, mu je najbolj všeč to, da je lahko veliko časa zunaj in ima stike z ljudmi, ki ga ne obravnavajo kot obsojenca. V izhodih vidi</p>	<p>prednost odprtega zapora</p>

<p><u>časa na ulici z ljudmi ki te ne obravnavajo kot zapornika in da lahko realiziram moje načrte in cilje.</u>«</p>	<p>priložnost za uresničevanje svojih načrtov in ciljev.</p>	
<p>6. I: »In kaj so vaši načrti in cilji ter kako jih nameravate doseči?« M: »Plani so <u>končati izobraževanja in najti službo in moj cilj je dobiti nazaj mojo hčerko</u>«</p>	<p>Želi si končati izobraževanja in najti službo ter dobiti nazaj hčerko.</p>	<p>njegove želje</p>
<p>7. I: »Mi lahko poveste kdo od delavcev v zaporu vam je najbolj pomagal med prestajanjem vaše kazni, in kako?« M: »Glej tam noter ti <u>ne pomagajo samo te jebejo, zadnjih 6 mesecev v Estemeri nisem imel pedagoga, psihologinje niti socialne delavke tako da je težko da ti pomagajo varnostniki ki pridejo na delo »slabe volje</u>«.</p>	<p>Mnenja je, da strokovni delavci v zaporu niso v pomoč obsojencem. Zadnjih šest mesecev ni imel svojega strokovnjaka. Varnostniki prav tako niso v pomoč, saj v službo prihajajo z nezadovoljstvom.</p>	<p>pomoč iz strani zaposlenih v zaporu</p>
<p>8. I: »Ali ste med prestajanjem zaporne kazni razmišljali o svoji prihodnosti, o tem, kaj bi želeli storiti s svojim življenjem?« M: »Ja pa seveda s <u>toliko »prostega« časa za razmišljanje imaš dovolj časa za načrtovanje prvih korakov zunaj, čeprav zaradi</u></p>	<p>V zaporu je imel veliko prostega časa. Razmišljal je o svoji prihodnosti na prostosti. Meni, da je v življenju treba prilagoditi mišljene, načrte.</p>	<p>razmislek o prihodnosti</p>

<p>realnosti življenja moraš prilagoditi svoje plane.«</p>		
<p>9. I: »Kaj je za vas pomenil stik z zunanjim svetom medtem ko ste bili zaprti?« M: »Nisem imel stikov, brez sorodnikov je zelo težko.«</p>	<p>Med prestajanjem zaporne kazni ni imel stikov z zunanjim svetom. Odsotnost družine je doživljal kot oteževalno okoliščino.</p>	<p>stiki z zunanjim svetom in z družino</p>
<p>10. I: »Torej niste imeli obiskov, ste pa rekli, da ste imeli izhode. Kaj so za vas pomenili ti izhodi?« M: »Ja imel sem izhode in vedno so mi dajali občutek vrnitve v življenje«</p>	<p>Izhodi so mu dajali občutek vrnitve v življenje.</p>	<p>subjektivni pomen izhodov</p>
<p>11. I: »Kako ste prišli v kontakt z Apromar?« M: »Z enim intervjujem z gospo Mario Angeles.«</p>	<p>Organizacijo Apromar je spoznal preko gospe Marie Angeles.</p>	<p>prvi stik z Apromar</p>
<p>12. I: »Kdo je ona? Kako ste prišli v kontakt z njo?« M: »Gospa Angeles je predsednica Apromarja. Pošiljanje pisma in prošnja za pisno potrdilo v Apromarju.«</p>	<p>Zgoraj omenjena gospa je predsednica Apromara. Pogovor z njo je bil možen po tem, ko je na organizacijo poslal pismo in prošnjo za pisno potrdilo.</p>	<p>pridobivanje stika z Apromar</p>
<p>13. I: »Mi lahko razložite kaj pomeni imeti pisno potrdilo v Apromar-ju? In kako ste ga dobili vi?« M: »Pomeni da imam posteljo kjer lahko spim ,hrano za jesti in ne plačujem za hišo v kateri živim.Imam tudi ljudi ki pomagajo s težavami v</p>	<p>Pisno potrdilo pomeni, da ima brezplačno bivanje v stanovanju Apromara. Okrog sebe ima tudi ljudi, ki mu pomagajo. Pisno potrdilo je dobil s pisanjem pisma in prošnje gospe Angeles.</p>	<p>pomen in pridobivanje pisnega potrdila v Apromarju.</p>

<p>vsakodnevnem življenju. <u>Pisno potrdilo</u> apromarja sem dobil s pisanjem pisma in s prošnjo gospe Angeles za <u>eno mesto v hiši.</u>«</p>		
<p>14. <i>I:</i> »Prosim, da mi v nekaj stavkih opišete prve stike z gospo Angeles in Apromarjem.« <i>M:</i> »<u>Gospa Angeles je hodila v Estremero vsaka dva tedna v četrtek zjutraj. Prihajala je in se pogovarjala z nami kakšne težave imamo s strokovnim osebjem in sodnikom ,pomagala nam je rešiti te probleme z dobrimi nasveti. Gospa Angeles = Apromar</u>«</p>	<p>Gospa Angeles je redno obiskovala zapor, v kateri je bil zaprt. Z zaporniki se je pogovarjala o problemih, ki so jih imeli s strokovnim osebjem v zaporu in izven njega. Z nasveti je pomagala reševati probleme.</p> <p>Gospa Angeles je Apromar.</p>	<p>vrednotenje obiskov gospe Angeles v Estremeri</p>

Tabela 2: Postopek kodiranja vprašalnika z Marekom – Drugi del vprašalnika: V APROMAR-ju

<p>1. <i>I:</i> »Koliko časa ste že v Apromar-ju? <i>M:</i> »<u>Pribl. 2 leti.</u>«</p>	<p>Približno dve leti je uporabnik organizacije Apromar.</p>	<p>dolžina sodelovanja z Apromar</p>
<p>2. <i>I:</i> »Kako ste se do zdaj počutili v Apromarju?« <i>M:</i> »<u>Zaenkrat je zame Apromar “podoben” domu in počutim se dobro.</u>«</p>	<p>Apromar dojemam kot neke vrste dom. Tam se počuti dobro.</p>	<p>počutje v Apromar organizaciji</p>
<p>3. <i>I:</i> »In kaj za vas pomeni “dom” (ambient ali ljudje ali katera koli druga stvar)?« <i>M:</i> »<u>“Dom” zame pomeni</u>«</p>	<p>Dom poimenuje kot ljubezen do družine in občutek varnosti v njem.</p>	<p>pomen doma</p>

<p><u>Ljubezen do družine in občutek varnosti med ljudmi ki me obkrožajo.</u>«</p>		
<p>4. I: »Kateri strokovni profili delajo tam in s katerim imate največ kontakta?«</p> <p>M: »Prva je predsednica Apromarja gospa <u>Maria Angeles</u> je kot <u>teta</u> ki ti vedno pomaga čeprav nisi bil najbolj priden ;) ,drug je <u>pedagog Basilio</u> ki pomaga pri <u>sobivanju v hiši, papirjih</u> in drugimi <u>zmedami</u> ki jih povzročamo :) ,in zadnja je <u>“dobra teta” Ingird psiholog</u> ki poskuša <u>sestaviti vse “puzzle”</u> v naših glavah da <u>ne naredimo kakšne neumnosti</u> in mislim da <u>imam z njo največ kontakta.</u>«</p>	<p>Predsednica (Maria Angeles) po njegovem mnenju pomaga vsakemu, pedagog (Basilio) ureja bivanje v hiši, papirje, in druge stvari in psihologinja (Ingrid) uporabnike poskuša obdržati na poti brez neumnosti.</p> <p>Izmed strokovnih delavcev ima z Ingrid največ stika.</p>	<p>vloge strokovnih delavcev v Apromarju</p>
<p>5. I : »Ko preživljate čas z Ingrid, kaj počnete, kako preživljata čas?«</p> <p>M: »Če imam kakšen <u>problem vedno lahko govorim z njo kot s psihologinjo in prijateljico</u> :).«</p>	<p>Na Ingrid se lahko obrne kadar koli. Zanj je psihologinja in prijateljica.</p>	<p>vrednotenje psihologinje</p>
<p>6. I: »Kako se počutite ob njej?«</p> <p>M: »Z Ingrid se vedno počutim <u>zelo dobro</u> čeprav je <u>moja psihologinja</u> jo tudi</p>	<p>Z Ingrid se počuti dobro. Poleg psihologinje, jo dojema tudi kot prijateljico.</p>	<p>psihologinja in prijateljica hkrati</p>

<p>dojemam kot prijateljico.«</p> <p>7. I: »Ali vam zaposleni pomagajo pri vzpostavljanju reda v vašem življenju? Zakaj mislite da da/ne?«</p> <p>M: »Zame mislim da ja,vedno so tam za pomoč pri majhnih in velikih stvareh po svojih zmožnostih čeprav vsi ne vidijo tega tako.«</p>	<p>Strokovni delavci v Apromarju mu pomagajo pri velikih in malih stvareh, vendar misli tudi, da drugi uporabniki ne cenijo njihove pomoči.</p>	<p>pomoč strokovnih delavcev v Apromarju</p>
<p>8. I: »Kako pa vidijo drugi (to, kar ste omenili v odgovoru na prejšnje vprašanje)?«</p> <p>M: »Vsak od nas ima različne “cilje” v svojem življenju in različne potrebe,zato eni mislijo da [strokovni delavci] preveč najedajo z vprašanji o njegovem življenju.«</p>	<p>Zaradi različnih interesov nekateri uporabniki vidijo delo strokovnjakov kot negativno.</p>	<p>dojemanje strokovne pomoči s strani drugih uporabnikov</p>
<p>9. I: »Opišite mi, prosim, en normalen dan v Apromarju.«</p> <p>M: »(nedelja) ob 8.30 se vstanem,čistim hišo okrog 1-1,5 uro potem se stuširam in jem “nekaj” (normalno kekse),malo telovadim v parku pred hišo, ob 14.30 jemo kosilo,potem kavica sredi dneva (;D) in potem učit dokler več ne morem asimilirati in bolj pozno en sprehod,nek film in spat.«</p>	<p>Bujenje, čiščenje hiše, tuširanje, zajtrk, telovadba pred hišo, kosilo, kava, učenje, sprehod, film, spanje.</p>	<p>preživljanje običajne nedelje v Apromaru.</p>
<p>10. I: »Če bi imeli moč popolnoma spremeniti</p>		<p>zadovoljstvo z nedeljskim urnikom bivanja v Apromaru</p>

<p>nedeljski urnik v Apromarju, kako bi ga spremenili?« M: »<u>Ne bi spremenil nič, nedelja je za mene in urnik je tak kot ga zastavim jaz.</u>«</p>	<p>Potek običajne nedelje v Apromaru ne bi spreminjal. Določi ga sam zase.</p>	
<p>11. I: »Katere pogoje morate izpolniti, da lahko živite v Apromarju?« M: »<u>Ne smeš konzumirati droge, spoštovanje tistih ki bivajo s tabo, vrniti se v hišo ob dogovorjeni uri pomagati v hiši okoli čistoče in ne vpletati se v probleme s policijo.</u>«</p>	<p>Prepovedana je uporaba drog, obvezno je spoštovanje ostalih uporabnikov, povratek v hišo ob dogovorjeni uri, pomoč pri vzdrževanju čistoče in izogibati se problemom s policijo.</p>	<p>norme v Apromaru</p>
<p>12. I: »Ali je za vas težko izpolniti te pogoje? Zakaj da/ne?« M: »<u>Zame je večina teh pogojev normalnih vzgojili so me podobno tako da nimam nobenih težav s tem.</u>«</p>	<p>Zapornik je bil vzgojen, da zgoraj omenjena pravila spoštuje, zato s tem nima problemov.</p>	<p>spoštovanje norm v Apromaru</p>
<p>13. I: »Katera pravila obstajajo znotraj stanovanj? (urniki odhodov in prihodov, hrana, higiena ...)« M: »<u>Glede urnika je samo en pogoj 23.30 v hiši in če rabiš prosto noč moraš obvestiti da boš ponoči prost (normalno sobota), hrana je v kuhinji in vsak dan od 14.30 naprej prinesejo toplo hrano, in ena nepisana norma vsak od nas</u></p>	<p>Do 23:30 se se je treba vrniti v hišo, v primeru potrebe po prosti noči, je treba sporočiti. Topla hrana je na voljo v kuhinji od 14:30 naprej.</p>	<p>napisana in nenapisana pravila v Apromaru</p>

<p>se tušira enkrat dnevno najmanj.«</p>	<p>Nenapisano pravilo je, da se vsi tuširajo vsaj enkrat na dan</p>	
<p>14. I: »Katere vrste sankcij obstajajo v primeru kršitve teh norm? Ali ste kršili kakšno normo? Da: Kakšna je bila sankcija? Zakaj ste to storili? Kako se počutite glede tega?«</p> <p>M: »Zaenkrat nisem kršil nobenega pravila tako da me nikoli niso sankcionirali. Vedno se organizirajo sestanki za sankcioniranje nekoga in odvisno od pravila ki ga je prekršil ti dajo sankcijo. V najhujšem primeru ti odstranijo pisno potrdilo.«</p>	<p>Do sedaj ni kršil nobenega pravila v organizaciji. V primeru kršitve se skliče sestanek, kjer se, odvisno od prekršenega pravila, določi sankcija. Najhujša je odstavitev pisnega potrdila v Apromaru.</p>	<p>sankcije v primeru kršenja pravil</p>
<p>15. I: »Kakšna so stanovanja v Apromar? Ste z njimi zadovoljni?«</p> <p>M: »Stanovanja so kar velika (dve sobi,ena velika dnevna soba,kopalnica,kuhinja) čeprav smo zaradi prostorske stiske štirje (osem vse skupaj) v sobah (dvojne postelje) imajo veliko svetlobe in so čisti(zahvaljujoč nam :).)«</p>	<p>Stanovanja v Apromaru se mu zdijo kar velika.</p> <p>Prisotna prostorska stiska.</p> <p>Sobe imajo veliko svetlobe in so čiste.</p>	<p>bivanjski prostori</p>
<p>16. I: »S koliko ljudmi živite? Kako se razumete z njimi?«</p> <p>M: »Trenutno živi v hiši 7 ljudi.Jaz Poljak,2 Romuna,1 Dominikanec,1 Španec,1</p>	<p>V hiši trenutno živi sedem ljudi.</p>	<p>sobivanje v hiši</p>

<p>Maročan,1 Francoz in čeprav je tolikšna kulturna razlika se imamo “BOMBA” :D ,pomagamo si in se kar spoštujemo.«</p>	<p>Živi z ljudmi različnih narodnostih, njihovi odnosi so pozitivni.</p>	
<p>17. I: »Katero obliko pomoči bi potrebovali, pa vam je Apromar ne more ponuditi?« M: »Večina nas potrebuje delo in APROMAR ne more trenutno ponuditi nobenega.«</p>	<p>Apromar ne more zagotoviti službe, ki jo večina uporabnikov potrebuje.</p>	<p>potreba po službi</p>
<p>18. I: »V Sloveniji nimamo stanovanj za zapornike in nekdanje zapornike, nimamo organizacij kot je Apromar. Prosim, povejte mi, kar pomeni za vas življenje v Apromarju.« M: »Možnost začeti življenje na novo.«</p>	<p>Apromar mu omogoča možnost novega začetka.</p>	<p>želja po novem začetku</p>
<p>19. I: »Kako mislite, da bo bivanje v Apromarju vplivalo na vašo prihodnost?« M: »Res ne vem kako vpliva na mojo prihodnost ampak vem da so mi zdaj ponujene možnosti da začnem življenje na novo.«</p>	<p>Čeprav ne more točno povedati, kako Apromar nanj vpliva, čuti, da ima sedaj možnost novega začetka.</p>	<p>vpliv Apromara</p>
<p>20. I: »Na katerem življenjskem področju vam pomaga Apromar?« M: »Večinoma na osebnem.«</p>	<p>Apromar mu pomaga predvsem na osebnem področju.</p>	<p>pomoč organizacije Apromar</p>
<p>21. I: »Kaj imate v mislih ko rečete “osebno področje”?«</p>		<p>pomoč organizacije Apromar</p>

<p>M: »V mislih imam da ti pomagajo bolje spoznati samega sebe«</p>	<p>Apromar mu pomaga predvsem spoznavati samega sebe.</p>	
<p>22. I: »Kakšna bi bila za vas popolna organizacija Apromar? Kaj bi ji dodali, spremenili, odvzeli?«</p> <p>M: »Kar bi dodal je več prostora v stanovanjih(čeprav z denarjem ki ga imajo delajo kar lahko),spremenil bi kuharico in vzel bi sebe iz apromarja :D«</p>	<p>Stanovanja bi naredil večja, spremenil bi kuharico in odvzel sebe iz organizacije.</p>	<p>ideal Apromara zanj</p>
<p>23. I: »Prosim, povejte mi, če želite še kar koli dodati, kar se vam zdi pomembno v zvezi s tem intervjujem.«</p> <p>M: »Da se mi je boljše pogovarjati z gospodično Ivo po skypu kot pisanje in brisanje vsega, kar se mi zdi slabo napisano :D haha (kaka zmeda s to španščino)«</p>	<p>Bolje se mu je pogovarjati z mano, kot pisati, saj mora razmišljati, kako v španščini kaj napisati.</p> <p>Španščina mu predstavlja zmedo.</p>	<p>ljubši način komuniciranja z mano</p>
<p>M: »PS. <u>Ne vsi čeprav smo bili noter smo slabi ljudje</u>«</p>	<p>Mnenja je, da niso vsi zaporniki slabi ljudje.</p>	<p>zaporniki kot ljudje</p>

Priloga 2: ORIGINALNO IZPOLNJEN VPRAŠALNIK V ŠPANŠČINI

Ime: Marek

Starost: 36 let

EN LA CÁRCEL

1. En qué prisión cumplió la condena?

entrado a Soto Real 15 octubre 2008 y estuve aprox.3 semanas despues enviaron me a Estremera hasta 2013 de enero,que me "echaron" a Victoria Kent donde estoy ahora.

2. Cuánto tiempo estuvo encarcelado?

desde 15 octubre 2008 hasta esta fecha,aprox. 4,5 año

3. Tuvo la sensación de que la cárcel se enfocaba hacia la reinserción social? (Ha sentido si su tiempo en la cárcel le ha beneficiado/ayudado en algo?) Puede contarme algunos ejemplos concretos?

la unica cosa que aprendes ahi es paciencia y no creo que uno se beneficia de carcel esta echo muy mal con gente que no son bien preparadas para "ayudar" a otra persona entender porque esta ahi,porque la cosa que hecho es tan mala que te encierran como un animal y tratan como una cucaracha.(no mate a nadie i no echo ningun daño a ninguna persona)

4. Mientras estuvo en prisión, disfrutó de algun permiso? Por cuánto tiempo y en qué lo empleó (qué hizo)?

Si,mis 2 primeros permisos eran de 3 dias,despues 2 de 4 dias y 4-5 de 6 dias (no recuerdo)estas eran en Estremera y despues desde principio de año (2013) me dieron 24 dias de "ocupo" para uso como quiero max 6 dias por permiso.Hmm "que hizo" lo mismo que gente hacen en vacciones disfrutar de tiempo y libertad,disfrutar de "aire"(contaminado en Madrid,jajaja) libre ;)

5. Por favor, dígame unas diferencias más importantes para Ud. entre la cárcel abierta en la que está y la cárcel donde estaba antes.

la diferencia mas importante para mi es que ya estoy mas tiempo en la calle con gente que no

te tratan como un preso y que puedo realizar mis planes así mis metas

6. Y qué son sus planes y sus metas? Cómo cree que le van a conseguir?

Los planes son terminar cursos y encontrar trabajo y mi meta es recuperar mi hija

7. Podría decirme quién de los trabajadores de la cárcel le ayudó más durante su estancia allí y cómo?

Mira ahí dentro no te ayudan solamente te putean, último 6 mes en Estremera no tenía educador, psicóloga ni trabajadora social así que es difícil que te ayuden funcionarios que vienen a trabajo con "mala leche".

8. Mientras estuvo en la cárcel, pensó en su futuro, en lo que quería hacer con su vida?

Pues claro con tanto tiempo "libre" para pensar tienes tiempo para planificar primeros pasos fuera, aunque por realidad de la vida tienes que ajustar tus planes.

9. Qué significaba para Ud. contacto con el mundo exterior mientras estaba encarcelado?

No tenía contacto, sin familiares es muy duro

10. Entonces no tenía visitas, pero salía de permisos. Qué significaron para Ud. esos permisos?

Si tenía permisos y me daban cada vez sentimiento de regreso a la vida

11. Cómo entró en contacto con Apromar?

Por una entrevista con Doña María Angeles.

12. Quién es ella? Cómo llegó en contacto con ella?

Doña Angeles es presidenta de Apromar. Enviando una carta y pidiendo aval en Apromar.

13. Me puede explicar qué significa tener un aval en Apromar? Y como consiguió Ud. uno?

Significa que tengo la cama donde dormir, comida pa comer y no pago por casa en cual vivo. También tengo gente que ayudan con problemas de la vida diaria. El aval de apromar cosequido escribiendo una carta y pidiendo a doña Angeles una plaza en casa.

14. Por favor, describame en unas frases primeros contactos con ella y Apromar.

Doña Angeles venía a Estremera cada dos semanas en jueves por la mañana. Venía y hablaba

con nosotros que problemas tenemos con junta de tratamiento y juez,ayudando resolver estos problemas con buenos consejos.Doña Angeles = Apromar .

EN APROMAR

1. Cuánto tiempo lleva en Apromar?

Aprox. 2 años

2. Cómo se ha sentido en Apromar?

Por momento Apromar para mi es " parecido" a una casa y me siento bien

3. Y qué significa “casa” para Ud. (el ambiente o la gente o cualquier otra cosa...)?

La "casa" para mi significa amor de mi familia i seguridad de gente que rodean.

4. Qué tipo de (perfiles) profesionales trabajan allí y con cuál tiene más contacto?

La primera es presidenta de Apromar Doña Maria Angeles es como una tia que te siempre ayuda aunque estuviste malito ;),segundo es Educator Basilio que ayuda con convivencia en casa,papeles i otros lios que traemos :),y ultima "tia buena" Ingrid psicologo que trata encajar todos "puzzles" en nuestras cabezas para que no hacemos una tonteria y creo que con ella tengo mas contacto.

5. Cuándo tiene contacto con Ingrid, qué estáis haciendo, cómo estáis pasando el tiempo?

Si tengo algun problema siempre puedo hablar con ella como psicologa y una amiga :) .

6. Cómo se siente con ella?

Con Ingrid me siento muy bien aunque es mi psicologa tambien considero ella como una amiga.

7. Los empleados le estan ayudando a poner en orden su vida? Porqué cree que sí/no?

Por mi creo que si,siempre estan para ayudar en cosas pequeñas y en grandes a sus posibilidades aunque no todos compañeros lo ven asi .

8. Y cómo otros compañeros lo ven (lo que mencionó en la pregunta anterior)?

Cada uno de nosotros tiene diferentes "metas" en su vida y diferentes nesecidades,por esto algunos piensan que le tocan cojones demasiado con prequntas de su vida.

9. Decíbame, por favor, un día normal en Apromar.

(domingo)la 8.30 me levnto,limpio casa arededor de 1-1,5 hora despues me ducho y come "algo"(normalmente galletas),hace un poko de gimnasia en parque frente de casa,a la 14.30 comemos almuerzo,despues cafelito de media dia (;D)y a estudiar hasta no puedo asimilar mas y por la noche un paseo,alguna pelicula y dormir.

10. Si tuviera el poder de cambiar completamente el horario del domingo en Apromar, cómo lo cambiaría?

No lo cambiaria,domingo es para mi y horario pongo yo.

11. Qué condiciones tiene que cumplir para poder vivir en Apromar?

No puedes consumir droga,respetar compañeros,regresar a horas preestablecidas a casa ayudar en casa con limpieza y no meterse en problemas co policia

12. Es difícil para Ud. cumplirlas? Porqué si/no?

Por mi la mayoria de estas condiciones son normales me educaron en muy parecidas así que no tengo ningun problema con ellas.

13. Qué reglas existen dentro los pisos? (horarios de entrada y salida, comidas, higiene...)

Con horario solo hay una condicion 23.30 en casa y si necesitas noche libre tienes que avisar que vas para noche libre (normalmente sabado),comida hay en cocina y aparte cada dia a la 14.30 traen comida caliente, y una norma no escrita que cada uno de nosotros se ducha cada dia una vez por lo menos.

14. Qué tipo de sanciones existen en caso de violación estas normas? Ha violado usted alguna de ellas? Sí:Cuál fue la sancion por ello? Porqué lo hizo? Cómo se siente respeto a ello?

Por momento no violado ninguna regla así que nunca no me sancionado.Por lo que se siempre hacen una reunion para sancionar una persona y depediendo de que regla ha rompío discuten que sancion le dan.En peor caso te retiran aval.

15. Cómo son los pisos de Apromar? Es satisfecho con ellos?

Pisos son bastante grandes(dos abitaciones,un salon grande,baño,cocina) aunque por falta de citio estamos cuatro(ocho en total) en abitaciones (dobles camas)tienen mucho luz y son

limpios(gracias a nosotros :).)

16. Con cuánta gente vive? Cómo se lleva con ellos?

Ahora mismo vive en casa 7 personas.Yo Polaco,2 Romanos,1 Dominicano,1 Español,1 Marroci,1 Frances y aunque hay tanta variedad de culturas nos pasamos de "BOMBA" :D,nos ayudamos y nos respetamos bastante.

17. Qué tipo de servicios/ayuda Ud. podría necesitar, pero Apromar no le puede ofrecer?

la mayoría de nosotros necesita trabajo y APROMAR no puede en estos momentos ofrecer ninguno.

18. En Eslovenia no tenemos pisos de acogida para reclusos y ex-reclusos, no tenemos organizaciones como es Apromar. Por favor, dígame que significa para Ud. vivir en Apromar.

Posibilidad de empezar la vida de nuevo.

19. Cómo cree que la vivienda en Apromar va a influir en su futuro?

La verda que no se como influye en mi futuro pero se que ahora me dan posibilidad de empezar la vida de nuevo

20. En que área de su vida le ayuda Apromar?

En mayoría personal

21. A qué se refiere con "la area personal"?

Me refiero que te ayudan conoserte mejor tu mismo

22. Cómo sería, para Ud., el perfecto Apromar? Qué le añadiría, cambiaría, quitaría?

Lo que añadiría es mas espacio en pisos(unque con dinero que tienen hacen que pueden),cambiaría cosinera y quitaría a mi de apromar :D

23. Por favor, dígame, si quiere añadir cualquier cosa que sea importante para Usted relacionado con esta entrevista.

que mejor me sale hablar con señorita Iva por skype que escribiendo y borrando todo que me parece mal escrito :D haha (que rollo con este Español)

Le sale perfecto, Marek! ;)

PS. **No todos aunque estabamos dentro somos malas personas**

Muchas gracias por su voluntad y tiempo, ha sido un placer hablar con Ud.!